Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

"Conținutul prezentului material reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorilor, iar Agenția Națională și Comisia Europeană nu sunt responsabile pentru modul în care va fi folosit conținutul informației."

Modelul de incubare socială din România

Raport național

Partenerii proiectului:
2019-1-RO01-KA204-063879

SYNTHESIS CENTER FOR RESEARCH AND EDUCATION
FUNDAȚIA DANIS pentru Dezvoltare Managerială
Centrul pentru Legislație Nonprofit
diesis network
materahub
Civitas Fundația Alapítvány Foundation

Modelul de incubare socială din România
-2021-

Coordonator rezultat intelectual (IO1): CLNR

Parteneri: Civitas, Danis

"Conţinutul prezentului material reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorilor, iar Agenţia Naţională şi Comisia Europeană nu sunt responsabile pentru modul în care va fi folosit conţinutul informaţiei."

Partenerii proiectului:
2019-1-RO01-KA204-063879

Informații despre parteneri și finanțator

Partenerii proiectului sunt:

Fundația Civitas pentru Societatea Civilă Cluj – România

MATERAHUB

Consortium of Creative and Cultural Industries – Italia

DIESIS NETWORK – Belgia

SYNTHESIS

Center for Research and Education Ltd – Cipru

CLNR

Asociația Centrul Pentru Legislație Nonprofit – România

FUNDAȚIA DANIS pentru Dezvoltare Managerială – România

Cuprins

Afacerile sociale în România 5

1. Antreprenori sociali/ întreprinderi sociale/ afaceri sociale 5

1.1. Definirea afacerii sociale 5

1.2. Politici publice pentru afacerile sociale 7

1.3. Date despre entitățile de economie socială din România 9

2. Antreprenoriatul social în România 13

2.1. Tipologia afacerilor sociale în România 13

2.2. Facilități fiscale oferite afacerilor sociale 17

3. Provocări și nevoile ale afacerilor sociale 19

4. Fonduri pentru afacerile sociale 21

4.1. Oportunități de finanțare 21

4.1.1. Fonduri europene 21

4.1.2. Fonduri publice naționale 22

4.1.3. Fonduri private/ finanțatori privați 23

4.2. Oportunități de crowdfunding 23

4.2.1. Donațiile 25

4.2.2. Plățile în avans 26

4.2.3. Finanțare pe acțiuni 26

4.3. Acces la finanțare pentru înființarea de întreprinderi sociale 28

4.4. Acces la finanțare pentru dezvoltarea întreprinderii sociale 34

5. Modele de incubare socială 36

5.1. Cadru legal 36

5.2. Metode de incubare socială 38

5.2.1. Programe care oferă sprijin într-un stadiu incipient de dezvoltare a unei idei sociale 38

5.2.2. Programe care oferă sprijin pentru creșterea afacerilor sociale deja existente sau acceleratoare de afaceri 41

5.3. Tipuri de afaceri sociale incubate 44

5.4. Acoperire geografică 45
5.5. Resurse implicate 46
5.6. Nevoi ale întreprinderilor sociale neacoperite de modelele existente de incubare 46
5.7. Provocări și lecții învățate pentru incubarea afacerilor sociale 47
6. Concluzii și recomandări 49
Referințe 52
Anexa 1. Metodologie 55

Afacerile sociale în România

1. Antreprenori sociali/ întreprinderi sociale/ afaceri sociale

Afacerile sociale îmbracă diverse forme la nivel internațional, acestea fiind considerate a fi inițiativele antreprenoriale care răspund unei probleme existente în societate. Acestea au impact pozitiv în societate/comunitate ca urmare a scopului social care le ghidează activitatea economică. Nu există o definire unitară a afacerii sociale, în România cel mai mult discutându-se despre economie socială. Pornind de la definiția de la nivel European a afacerii sociale și de la cea a întreprinderii sociale existentă în multe țări din UE, în România, după o lungă perioadă de dezbatere conceptuală, a fost stabilită o definiție a economiei sociale și a întreprinderii sociale, ca entitate specifică, prin lege. Această definire a fost necesară în contextul finanțărilor din fonduri structurale dedicate susținerii economiei sociale ca formă de incluziune socială. Pe lângă finanțările din fonduri structurale care fac referire la economie socială și întreprinderi sociale, există și o serie de finanțatori privați care susțin afaceri sociale definite într-un sens mult mai larg decât întreprinderile sociale.

1.1. Definirea afacerii sociale

O definiție a afacerii sociale, care să cuprindă toate elementele acesteia, este foarte greu de creat sau de reprodus având în vedere contextul românesc și programele dedicate finanțării acestui domeniu. ”Profit pentru oameni” este expresia care definește cel mai bine afacerea socială, deoarece aceasta se întreține și se dezvoltă prin activitatea economică, iar profitul este investit pentru satisfacerea nevoilor sociale. Finanțatorii privați consideră că afacerile sociale sunt cele care au impact pozitiv în comunitate urmărind și un scop social, pe lângă cel economic. Aceste afaceri sociale sunt create pentru a rezolva, în special, o problemă socială sau de mediu. Modalitățile de răspuns la problemele sociale și de mediu pot îmbrăca forme variate și inovative de la oferirea unor servicii care lipsesc într-o comunitate (servicii sociale, educație, de sănătate, de protecția mediului etc), valorificarea resurselor locale, crearea de locuri de muncă și/sau angajarea persoanelor din grupuri vulnerabile.

Definiția economiei sociale utilizată în România se regăsește în articolul 2 al Legii 219/2015, numită și legea economiei sociale. Această definiție pune accentul pe scopul social al entității, activitatea economică fiind mijlocul prin care este îndeplinit acesta. În accepțiunea Legii 219/2015, economia

socială reprezintă ”ansamblul activităților organizate independent de sectorul public, al căror scop este să servească interesul general, interesele unei colectivități și/sau interesele personale nepatrimoniale, prin creșterea gradului de ocupare a persoanelor aparținând grupului vulnerabil și/sau producerea și furnizarea de bunuri, prestarea de servicii și/sau execuția de lucrări.” (Legea 219/2005)

Fondurile structurale dedicate economiei sociale au perceput acest sector ca fiind un instrument al incluziunii sociale prin integrarea pe piața muncii a persoanelor vulnerabile. Având în vedere influența mare a fondurilor structurale în elaborarea actului legislativ, economia socială este considerată că are ca principale obiective: a) consolidarea coeziunii economice și sociale; b) ocuparea forței de muncă; c) dezvoltarea serviciilor sociale.

Activitățile din sfera economiei sociale sunt organizate independent de sectorul public, ceea ce face ca inițiativa să aparțină mediului privat, inclusiv celui nonprofit. Inițiativa este așadar privată, voluntară, cu un grad ridicat de autonomie și responsabilitate, însă cu o trăsătură definitorie care o diferențiază de economia de piață: distribuția limitată a profitului și utilizarea acestuia în scop social.

Conceptul de economie socială este mult mai larg incluzând o serie de entități cum ar fi cooperativele, casele de ajutor reciproc, organizațiile neguvernamentale care derulează activități economice sau companiile care au și obiective sociale și satisfac celelalte criterii specifice domeniului. Întreprinderile sociale sunt o entitate de economie socială care trebuie să îndeplinească criteriile generale și unele specifice legate de beneficiarii activităților urmărite prin obiectivele sociale (doar membrii sau și non-membrii), distribuția a 90% din profit pentru realizarea scopului social și rezervei statutare, implicarea în procesul de guvernare și a altor stakeholderi. (European Commission, 2020)

Întreprinderile sociale sunt persoane juridice de drept privat care dovedesc că respectă, conform actelor legale de înfiinţare şi organizare, cumulativ, definiţia şi principiile economiei sociale prevăzute în legea 219/2015:

- prioritate acordată individului și obiectivelor sociale față de creșterea profitului;
- solidaritate și responsabilitate colectivă;
- convergența dintre interesele membrilor asociați și interesul general și/sau interesele unei colectivități;
- control democratic al membrilor, exercitat asupra activităților desfășurate;
- caracter voluntar și liber al asocierii în formele de organizare specifice domeniului economiei sociale;
- personalitate juridică distinctă, autonomie de gestiune și independență față de autoritățile publice;
- alocarea celei mai mari părți a profitului/excedentului financiar pentru atingerea obiectivelor de interes general, ale unei colectivități sau în interesul personal nepatrimonial al membrilor.

Întreprinderea socială de inserție este întreprinderea socială care:

- are permanent, cel puțin 30% din personalul angajat aparținând grupului vulnerabil, astfel încât timpul de lucru cumulat al acestor angajați să reprezinte 30% din totalul timpului de lucru al tuturor angajaților;
- are ca scop lupta împotriva excluziunii, discriminării și șomajului prin inserția socio-profesională a persoanelor defavorizate.

1.2. Politici publice pentru afacerile sociale

Cadrul de politică publică dedicat afacerilor sociale în România cuprinde legislația generală dedicată economiei sociale, cea specifică pentru fiecare dintre tipurile de entități de economie socială, precum și măsuri conexe care vizează întreprinderile sociale sau afacerile cu impact comunitar.

Cadrul de politică publică general este reprezentat de Legea nr. 219/2015 privind economia socială care oferă o recunoaștere entităților ce respectă anumite principii, indiferent de forma juridică a acestora. Astfel legea permite acordarea statutului de întreprindere socială tuturor entităților care respectă următoarele principii (art. 4):

a. prioritate acordată individului și obiectivelor sociale față de creșterea profitului;
b. solidaritate și responsabilitate colectivă;
c. convergența dintre interesele membrilor asociați și interesul general și/sau interesele unei colectivități;
d. control democratic al membrilor, exercitat asupra activităților desfășurate;
e. caracter voluntar și liber al asocierii în formele de organizare specifice domeniului economiei sociale;
f. personalitate juridică distinctă, autonomie de gestiune și independență față de autoritățile publice;
g. alocarea celei mai mari părți a profitului/excedentului financiar pentru atingerea obiectivelor de interes general, ale unei colectivități sau în interesul personal nepatrimonial al membrilor.

Atestatul de întreprindere socială presupune îndeplinirea următoarelor criterii (art. 8):

1. acționează în scop social și/sau în interesul general al comunității;
2. alocă minimum 90% din profitul realizat scopului social și rezervei statutare;
3. se obligă să transmită bunurile rămase în urma lichidării către una sau mai multe întreprinderi sociale;

4. aplică principiul echității sociale față de angajați, asigurând niveluri de salarizare echitabile, între care nu pot exista diferențe care să depășească raportul de 1 la 8.

Legea 219/2015 introduce și un nou tip de întreprindere socială, cea de inserție, care vizează integrarea pe piața muncii a persoanelor vulnerabile. Aceste întreprinderi sociale de inserție sunt echivalentul românesc al întreprinderilor sociale de integrare în muncă de la nivel european (WISE – work integration social enterprise).

Fiecare entitate care poate fi considerată întreprindere socială este organizată și funcționează în baza unei legislații proprii:

- asociațiile și fundațiile - Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații;
- societățile cooperative de gradul I - Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperației;
- cooperativele agricole – Legea nr. 21/2019 pentru modificarea și completarea Legii cooperației agricole nr. 566/2004;
- cooperativele de credit - Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului;
- casele de ajutor reciproc ale salariaților - Legea nr. 122/1996 privind regimul juridic al caselor de ajutor reciproc ale salariaților și al uniunilor acestora;
- casele de ajutor reciproc ale pensionarilor - Legea nr. 540/2002 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor;
- societățile comerciale – Legea nr. 31/1990 a societăților.

Legislația conexă care face referire la întreprinderile sociale este reprezentată de Legea nr. 98/2016 a achizițiilor publice. Conform articolului 56 referitor la contractele rezervate, autoritățile publice pot rezerva dreptul de participare la procedurile de atribuire a contractelor *doar unităților protejate autorizate conform Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și întreprinderilor sociale de inserție prevăzute de Legea nr. 219/2015 privind economia socială*. Din păcate cunoașterea limitată a legii, a activității întreprinderilor sociale de inserție fac ca implementarea acestui articol să fie aproape inexistentă la nivelul administrației publice românești. (Petrescu, 2019)

O legislație care vizează implicarea socială și de mediu a companiilor cu peste 500 de angajați este cea referitoare la raportarea nefinanciară reglementată prin Directiva Europeană 95/201 și transpusă la nivel național prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 1938/2016, care a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 2017. Astfel, companiile de interes public ”care au un număr mediu anual de 500 de angajați sunt obligate să publice informații despre politicile, riscurile și rezultatele anuale în aspecte care țin de mediu, de egalitatea de gen, de drepturile omului, de măsurile anti-corupție, dar și de diversitatea la nivel de management”.

1.3. Date despre entitățile de economie socială din România

Având în vedere diversitatea definițiilor utilizate pentru afacerile sociale, este dificil de realizat o identificare a numărului fiecăreia dintre acestea. Dacă în cazul entităților de economie socială clasice – cooperative, case de ajutor reciproc, organizații neguvernamentale cu activitate economică – există o serie de date, nu același lucru se poate spune despre societăților comerciale care au și scop social. În România există date referitoare la:

- cooperative, case de ajutor reciproc, organizații neguvernamentale cu activitate economică până în anul 2015. Datele sunt din baza de date REGIS administrată de INS, iar ultima interogare și curățare a datelor a fost în anul 2017 pentru perioada 2014-2015.
- unități protejate până în aprilie 2020 – aici intră toate entitățile care au obținut atestat de unitate protejată de la Autoritatea Națională a Persoanelor cu Dizabilități. Aceste entități sunt: organizații neguvernamentale, cooperative, societăți comerciale, persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale, instituții publice.
- întreprinderile sociale înregistrate în Registru unic de evidență a întreprinderilor sociale administrat de către ANOFM până în aprilie 2020. Aici sunt înregistrate toate tipurile de entități care satisfac condițiile din lege și obțin atestat de întreprindere socială, acestea putând fi cooperative, case de ajutor reciproc, organizații neguvernamentale cu activitate economică, societăți comerciale.
- întreprinderile sociale de inserție înregistrate în Registru unic de evidență a întreprinderilor sociale administrat de către ANOFM. Aici sunt înregistrate toate tipurile de entități care obțin marca socială, acestea putând fi cooperative, case de ajutor reciproc, organizații neguvernamentale cu activitate economică, societăți comerciale.

Ultimele date oficiale despre entitățile de economie socială din România sunt din anul 2015 când au fost realizate analize pe baza REGIS a Institutului Național de Statistică. Astfel pentru perioada 2010 -2015 se poate remarca o creștere a numărului de ONG-uri active și al celor care au dezvoltat o activitate economică, a cooperativelor agricole și al celor meșteșugărești. La casele de ajutor reciproc ale salariaților se constată o ușoară reducere a numărului pe fondul comasării unităților pentru a obține o putere financiară mai mare și a eficientiza activitatea lor administrativă. Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor înregistrează o creștere foarte mică a numărului lor în perioada 2010-2015. În cazul cooperativelor de credit, scăderea numărului după anul 2011 se datorează nevoii lor de a se reorganiza prin fuziune pentru a-și crește capacitatea lor financiară și operațională. (Tabelul 1)

Tabelul 1. Evoluția numărului de entități de economie socială în România în perioada 2010-2015

Tip de entitate	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ONG-uri active	26322	29656	33670	37679	40838	42707
ONG-uri cu activitate economică	2730	3832	4058	4468	4744	5302
Case de ajutor reciproc ale salariaților (CARS)	2737	2542	2569	2602	2502	2412
Case de ajutor reciproc ale pensionarilor (CARP)	203	193	198	201	218	219
Cooperative meșteșugărești	857	836	846			885
Cooperative de consum	958	947	940			925
Cooperative de credit	75	87	86			67
Cooperative agricole	127	275	356			426

Sursa: FDSC, 2017; European Commission, 2019

Notă: nu există date defalcate pentru anii 2013 și 2014 pentru tipurile de cooperative

Unitățile protejate autorizate (UPA) s-au dezvoltat foarte mult în perioada 2006 – 2017 în contextul facilității existente pentru acestea (posibilitatea oferită agenților economici publici și privați cu cel puțin 50 de angajați de a cumpăra produse de la acestea din banii datorați pentru neangajarea de persoane cu dizabilități) care le-a permis accesul la o piață de desfacere a produselor. Astfel după apariția acestei facilități, numărul unităților protejate a crescut de la 48 în 2006, la 207 în anul 2008, ajungând la 759 în anul 2016. În anul 2017, facilitate aceasta a fost eliminată prin OUG 60/2017 ceea ce a făcut ca numărul unităților protejate autorizate să scadă dramatic. Numărul actual al unităților protejate autorizate este de 27, mai mic și decât cel de dinainte de apariția facilității în anul 2006 (Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap) când erau 48 de UPA. (Tabelul 2) această scădere a numărului UPA se datorează lipsei facilităților oferite și a ne-aplicării celor referitoare la achizițiile publice prin contracte rezervate. (Petrescu, 2019)

Tabelul 2. Evoluția unităților protejate autorizate în România în perioada 2008-2020

Unități protejate autorizate	2008	2010	2011	2012	2013	2016	2017	2018	2020
Număr total unități protejate autorizate	207	481	330	564	667	759	708	308	27
Societăți comerciale	156	378	245	391	455	406	368	131	12
Structuri în cadrul societăților comerciale						89	84		
Structuri în cadrul ONG-urilor	24	58	56	109	149	204	197	101	9
Societate Cooperativă Meșteșugărească	22	24	11	19	19	16	15	13	4
Alte forme	5	21	18	40	43	43	43	28	
Instituții publice				4	1	1	1	2	2

Sursa: ANPD, 2016 – 2020; Alături de Voi, 2014

Registru unic de evidență a întreprinderilor sociale administrat de către ANOFM cuprindea la finalul lunii martie 2020 un număr de 134 de întreprinderi sociale, dintre care 17 erau întreprinderi sociale de inserție. Comparativ cu anul 2018, se poate observa o creștere redusă a întreprinderilor sociale acreditate. Astfel în 2 ani au fost atestate doar 21 de întreprinderi sociale. În ce privește numărul întreprinderilor sociale de inserție, numărul lor a crescut doar cu 7 unități în cei doi ani în lipsa facilităților fiscale. (Tabelul 3)

Tabelul 3. Evoluția numărului de întreprinderi sociale atestate pe forme juridice în perioada 2018-2020

Forma juridică a întreprinderii sociale	Martie 2018	Noiembrie 2018	Martie 2020
Societate comercială	37	42	54
Organizație neguvernamentală	54	59	66
Case de ajutor reciproc	6	7	7
Cooperative	6	7	7

Total	103	115	134
Din care – Întreprinderi sociale de inserție	10	12	17

Sursa: ANOFM - Registru unic de evidență a întreprinderilor sociale

Numărul întreprinderilor sociale atestate și înregistrate reprezintă aproximativ 10% din cel al celor a căror înființare a fost sprijinită prin Programul Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane în perioada 2008-2015. Astfel conform datelor oferite CLNR de către AMPOSDRU rezultă un număr de 1339 de întreprinderi sociale înființate prin fondurile europene până la finele anului 2015. (Tabelul 4)

Tabelul 4. Numărul întreprinderilor sociale înființate ca urmare a sprijinului oferit prin fondurile structurale oferite prin POSDRU în perioada 2008-2015

OIR finanțator	Nr. SES	Nr. locuri de muncă create	Forma de organizare				
			SRL	SCM	Asociații&Fundații	CAR	Altele
OIPOSDRU Sud Est	251	1481	195	4	49		3
OIRPOSDRU Sud Vest	175	1196	106	54	15		
OIRPOSDRU Sud Muntenia	340	2005	241	4	95		
OIRPOSDRU București-Ilfov	67	399	49	8	10		
OIRPOSDRU Nord Vest	250	1767	180	4	64		2
OIRPOSDRU Centru	256	1484	162	8	60	26	
Total	1339	8332	933	82	293	26	5

Sursa: Petrescu, 2019

2. Antreprenoriatul social în România

2.1. Tipologia afacerilor sociale în România

Ideile de înființare a unei afaceri sociale în România au pornit și s-au dezvoltat având la bază probleme identificate la nivel local, în comunitate, la care se adaugă finanțare și consultanță pentru implementare și dezvoltare.

Principiile economiei sociale se regăsesc *de iure* și în legislația conexă, care reglementează activitatea fiecărei entități în parte, respectiv Legea 540/2002 privitoare la casele de ajutor reciproc, Ordonanța de Guvern 26/2000 privitoare la asociații și fundații, etc., fără însă a fi utilizat *de facto* conceptul de economie socială în textul actelor normative.

Categoriile de persoane juridice de drept privat care pot fi întreprinderi sociale și întreprinderi sociale de inserție cuprind entități care activează în România încă din secolul XIX sau începutul secolului XX, respectiv: societățile cooperative de gradul I, cooperativele de credit, asociațiile și fundațiile, casele de ajutor reciproc ale salariaților, casele de ajutor reciproc ale pensionarilor, federațiile sau uniunile persoanelor juridice, cu condiția ca acestea să aibe prevăzut expres în statut sau act constitutiv acest aspect. Prevederea din statut impune modificarea acestuia, astfel încât entitatea să se poată autoriza conform Legii 219/2015 și a Hotărârii Guvernului 585/2016 privind aprobarea normelor metodologice ale acesteia, ca întreprindere socială sau întreprindere socială de inserție.

Asociațiile și fundațiile sunt cele care au dezvoltat cele mai multe întreprinderi sociale și ca urmare a specificului activității lor. Acestea sunt reglementate prin OG 26/2000 privind asociațiile și fundațiile, fiind definite ca persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial. Conform prevederilor OG 26/2000, asociațiile și fundațiile pot obține venituri pe care să le utilizeze în realizarea scopului lor din activități economice directe (art. 47) sau indirecte, respectiv prin înființarea de societăți comerciale în care sunt principalii acționari.

Cooperativele. Nu putem afirma că există un ”tipar” al cooperației în România, asemănător cu tiparele existente în alte state europene, însă putem spune că există trăsături comune cu modelele europene, la care se adaugă particularitățile societății românești. Cooperativele înființate după 1990 respectă principiile economiei sociale, caracteristicile, din punct de vedere al legislației care le reglementează activitatea, fiind următoarele:

I. Cooperativă meșteșugărească

- cadrul legal este format din Legea 1/2005 cu modificările și completările ulterioare;
- reprezintă asociație de persoane fizice care desfășoară în comun activități de producție, de comercializare a mărfurilor, de executare de lucrări și prestări de servicii, care contribuie, direct sau indirect, la dezvoltarea activităților meșteșugărești ale membrilor lor cooperatori;
- capital social variabil, care nu poate fi mai mic de 500 de lei;
- o parte socială nu poate fi mai mică de 10 lei;
- poate fi membru cooperator orice persoană fizică ce a împlinit 16 ani.

II. Cooperativă de consum

- cadrul legal – Legea 1/2005 cu modificările și completările ulterioare;
- asociație de persoane fizice care desfășoară în comun activități de aprovizionare a membrilor cooperatori și a tertilor cu produse pe care le cumpară sau le produc și activități de prestări de servicii către membrii lor cooperatori și către terți;
- capital social variabil, care nu poate fi mai mic de 500 de lei;
- o parte socială nu poate fi mai mică de 10 lei;
- poate fi membru cooperator orice persoană fizică ce a împlinit 16 ani.

III. Cooperativă de credit

- cadru legal – Ordonanța de Urgență a Guvernului 99/2006;
- reprezintă instituția de credit constituită ca o asociație autonomă de persoane fizice unite voluntar în scopul îndeplinirii nevoilor și aspirațiilor lor comune de ordin economic, social și cultural, a cărei activitate se desfășoară, cu precădere, pe principiul întrajutorării membrilor cooperatori;
- afilierea la o casă centrală este obligatorie. Condițiile și procedura de afiliere se stabilesc prin actul constitutiv al casei centrale;
- poate fi membru cooperator orice persoană fizică care are capacitate deplină de exercițiu, are domiciliul/reședința/locul de muncă în raza teritorială de operare a cooperativei de credit, a semnat sau a acceptat, după caz, actul constitutiv al acesteia și a subscris și a vărsat cel puțin numărul minim de părți sociale care este stabilit prin actul constitutiv;
- numărul minim de membri cooperatori fondatori, stabilit prin actul constitutiv, nu poate fi mai mic de 1.000. Actul constitutiv poate prevedea posibilitatea constituirii unei cooperative de credit cu un număr minim de 100 de membri cooperatori fondatori, cu condiția ca aceștia să subscrie și să verse, în total, cel puțin 1.000 de părți sociale;
- valoarea nominală a unei părți sociale este stabilită prin actul constitutiv, dar nu poate fi mai mică de 10 lei;
- părțile sociale sunt purtătoare de dividende. Acestea se plătesc membrilor cooperatori, respectiv cooperativelor de credit afiliate, din profitul net, proporțional cu cota de participare la

capitalul social și corespunzător perioadei de deținere a părților sociale în cursul exercițiului financiar.

IV. Cooperativă agricolă

- cadrul legal – Legea 1/2005, Legea 566/2004;
- reprezintă asociație de persoane fizice care se constituie cu scopul de a exploata în comun suprafețele agricole deținute de membrii cooperatori, de a efectua în comun lucrări de îmbunătățiri funciare, de a utiliza în comun mașini și instalații și de a valorifica produsele agricole;
- în sensul legii, termenul de membru cooperator în cadrul asociației agricole este definit ca fiind *persoana fizică care depune o cerere de înscriere și subscrie la capitalul social al cooperativei agricole aportul prevăzut de actul constitutiv; persoanele juridice care participă la constituirea cooperativei agricole de gradul 2 sunt considerate membri cooperatori în cadrul acestor cooperative*[1];
- capitalul social al cooperativei agricole este de minimum 500 lei, pentru cooperativele agricole de gradul 1, de minim 10.000 lei, pentru cooperativele agricole de gradul 2, și minim 50.000 lei, pentru cooperativele agricole de gradul 3, fiind compus din părți sociale subscrise la aderare și vărsate potrivit actului constitutiv. Numărul părților sociale vărsate inițial nu poate fi mai mic decât 1/10 din numărul părților sociale subscrise, iar valoarea unei părți sociale nu poate fi mai mică de 10 lei.

Casele de ajutor reciproc îmbracă două forme în România – casele de ajutor reciproc ale salariaților și casele de ajutor reciproc ale pensionarilor.

I. Casa de ajutor reciproc a salariaților

- cadrul legal este reprezentat de Legea 122/1996 cu modificările și completările ulterioare, Legea 135/2003, Legea 246/2005, Ordonanța de Guvern 26/2000, Legea 93/2009, precum și normele Băncii Naționale a României;
- casele de ajutor reciproc ale salariaţilor sunt asociaţii fără scop patrimonial, organizate pe baza liberului consimţământ al salariaţilor, în vederea sprijinirii şi întrajutorării financiare a membrilor lor;
- membrii unei case de ajutor reciproc a salariaţilor pot fi numai persoane fizice salariate;
- casele de ajutor reciproc ale salariaţilor îşi desfăşoară activitatea exclusiv cu membrii acestora.

II. Casa de ajutor reciproc a pensionarilor

- cadrul legal este reprezentat de Legea 540/2002, Legea 13/1972 cu modificările și completările ulterioare, normele Băncii Naționale a României, Legea 93/2009;

[1] Legea 566/2004, Art. 9, litera (a)

- casele de ajutor reciproc ale pensionarilor se pot constitui la cererea scrisă a cel puțin 100 de pensionari și beneficiari de ajutor social (Legea 13/1972);
- membri pot fi numai pensionari și membri de familie ai acestora;
- alături de activitatea de creditare, pot desfășura și alte activități economice secundare: reparații diverse, comerț în magazine dedicate membrilor, prestări servicii către membri, întreținere corporală ș.a;
- membri plătesc lunar o contribuție, stabilită prin statut, care reprezintă fie un procent din valoarea lunară a pensiei, fie o sumă fixă.

Evoluția societății și a economiei în ansamblul ei, modificarea relațiilor de muncă și a cerințelor angajatorilor, lipsa oportunităților pentru indivizi de a își crește nivelul de educație și alinierea la legislația europeană și modelele europene în ceea ce privește economia socială au condus la apariția unor noi entități care să răspundă acestor nevoi. Astfel, în România au fost definite întreprinderile sociale și întreprinderile sociale de inserție. Acestea reprezintă etichete oferite anumitor agenți economici care satisfac anumite condiții stabilite prin lege.

I. Întreprinderile sociale

- cadru legal este reprezentat de Legea 219/2015;
- întreprinderile sociale sunt persoane juridice de drept privat care dovedesc că respectă, conform actelor legale de înfiinţare şi organizare, cumulativ, definiţia şi principiile economiei sociale;
- statutul de întreprindere socială se recunoaște prin dobândirea unui atestat. Atestatul se acordă de către Agenția județeană pentru ocuparea forței de muncă / Agenția pentru ocuparea forței de muncă a municipiului București dacă entitatea care solicită acest lucru face dovada că activitatea desfășurată are scop social, respectă principiile economiei sociale, aplică principiul echității sociale față de angajați (niveluri de salarizare echitabile, între care nu pot exista diferenţe care să depăşească raportul de 1 la 8).

II. Întreprinderi sociale de inserție

- cadru legal reprezentat de Legea 219/2015;
- întreprinderea socială de inserție este întreprinderea socială care:

  a) are permanent, cel puțin 30% din personalul angajat aparținând grupului vulnerabil, astfel încât timpul de lucru cumulat al acestor angajați să reprezinte 30% din totalul timpului de lucru al tuturor angajaților;

  b) are ca scop lupta împotriva excluziunii, discriminărilor și șomajului prin inserția socio-profesională a persoanelor defavorizate;
- acționează ca o ”rampă de lansare” către piața forței de muncă, asigurând calificarea într-o meserie și acumularea unui minim de experiență pentru persoanele angajate, astfel încât

acestea să poată aplica, cu succes și să își poată găsi un loc de muncă ce le poate satisface nevoile.

Conform ultimului raport privind întreprinderile sociale în România (European Commission, 2019) doar patru entități pot fi considerate ca satisfăcând toate criteriile: Organizațiile neguvernamentale care desfășoară activități economice, casele de ajutor reciproc ale pensionarilor, unitățile protejate, întreprinderile sociale de inserție și cooperativele care urmăresc interesul general.

Integrarea în muncă a persoanelor vulnerabile se realizează în România prin două tipuri de entități: întreprinderile sociale de inserție care vizează integrarea în muncă a persoanelor din grupurile vulnerabile și unitățile protejate, care urmăresc integrarea în muncă doar a persoanelor cu dizabilități. Încă după perioada comunistă, în România au fost reglementate unitățile protejate ca o formă de incluziune în muncă a persoanelor cu dizabilități. Eticheta de unitate protejată este acordată agenților economici care au angajat persoane cu dizabilități în proporție de cel puțin 30% din totalul angajaților. Cadrul actual legal este reprezentat de Legea 448/2006 și Ordonanța de Urgență a Guvernului 86/2008.

2.2. Facilităţi fiscale oferite afacerilor sociale

Legea 219/2015 nu oferă facilități fiscale întreprinderilor sociale. Având în vedere opinia decidenților politici care consideră economia socială ca o formă de integrare socială și mai ales profesională a persoanelor vulnerabile, o serie de facilități sunt oferite întreprinderilor sociale de inserție. Aceste facilități, deși prevăzute în lege sunt dificil de implementat[2]:

- ”atribuirea unor spații și/sau terenuri aflate în domeniul public al unităților/subdiviziunilor administrativ-teritoriale, cu respectarea prevederilor Legii administrației publice locale nr. 215/2001 în scopul desfășurării activităților pentru care le-a fost acordată marca socială;
- sprijin, în promovarea produselor realizate și/sau furnizate, serviciilor prestate ori lucrărilor executate în comunitate, precum și în identificarea unor piețe de desfacere a acestora;
- sprijin în promovarea turismului și activităților conexe acestuia, prin valorificarea patrimoniului istoric și cultural local;
- alte facilități și scutiri de taxe și impozite acordate de autoritățile administrației publice locale, în condițiile legii;
- întreprinderile sociale de inserție, care angajează tineri cu risc de marginalizare socială, astfel cum sunt aceștia definiți în Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și

[2] Legea 219/2015

stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările și completările ulterioare, sunt considerate angajatori de inserție și beneficiază de facilitățile prevăzute de lege pentru această categorie de angajatori;

- întreprinderile sociale de inserție pot beneficia de măsuri de sprijin, de natura ajutorului de stat, ce vor fi aprobate prin acte specifice, cu respectarea prevederilor comunitare și naționale în materie de ajutor de stat;
- măsurile de sprijin de natura ajutorului de stat pentru întreprinderile sociale de inserție, prevăzute de prezenta lege, se vor acorda cu respectarea legislației naționale și comunitare în domeniul ajutorului de stat și vor fi implementate prin hotărâre a Guvernului, ordin al ministrului muncii, familiei, protecției sociale și persoanelor vârstnice sau, după caz, prin hotărâre a consiliului local;
- întreprinderile sociale și întreprinderile sociale de inserție pot beneficia anual de programul pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor din sfera economiei sociale în conformitate cu prevederile art. 251 lit. d) din Legea nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, cu modificările și completările ulterioare, referitoare la Programele naționale destinate finanțării întreprinderilor mici și mijlocii care se derulează de către autoritatea publică centrală cu atribuții în domeniul întreprinderilor mici și mijlocii."

O serie de facilități prevăzute în legislația generală sunt acordate și întreprinderilor sociale, cum ar fi:

- scutirea de la plata impozitului pe venit (din salarii, activități independente, pensii) pentru persoanele cu dizabilități (handicap grav sau accentuat) angajate (Legea 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă);
- acordarea lunar pentru 12 luni (18 luni în cazul persoanelor cu dizabilități) pentru angajatorii care încadrează în muncă diferite tipuri de persoane din grupuri vulnerabile (şomeri în vârstă de peste 45 de ani, şomeri care sunt părinţi unici susţinători ai familiilor monoparentale, şomeri de lungă durată sau tineri NEET, persoane cu dizabilități) unei subvenții, cu obligaţia menţinerii raporturilor de muncă sau de serviciu cel puţin 18 luni. (Legea 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă);
- asociațiile sau fundațiile (reglementate prin OG 26/2000) pot beneficia de reduceri de taxe și impozite sau scutiri de impozit pe clădiri sau terenuri;
- conform Codului fiscal (art 15) o serie de venituri ale asociațiilor și fundațiilor sunt scutite de la plata impozitului, inclusiv cele din activități economice dacă nu depășesc echivalentului în lei a 15.000 euro, într-un an fiscal, dar nu mai mult de 10% din veniturile totale scutite de la plata impozitului pe profit.

3. Provocări și nevoile ale afacerilor sociale

Provocările identificate privesc asigurarea finanțării unei afaceri sociale în etapa post start-up, lipsa programelor de dezvoltare pentru afacerile sociale, inexistența unui cadru legal adecvat pentru acest tip de afaceri și lipsa digitalizării.

Asigurarea finanțării unei afaceri sociale după finalizarea oferită prin program (fie start-up, fie grant pentru înființarea unei afaceri sociale) reprezintă o provocare, atât pentru asigurarea perioadei minime de sustenabilitate (6 luni pentru structurile înființate prin POCU), cât și pentru dezvoltare. În acest moment nu există programe de finanțare a afacerilor sociale, existând cazuri în care antreprenorii români au luat credite din străinătate pentru dezvoltarea afacerilor sociale (instituțiile bancare poloneze oferă aceste tipuri de împrumuturi).

Programele de finanțare a dezvoltării afacerilor sociale în perioada imediat următoare etapei de start-up sunt necesare pentru a asigura oportunități de acces la fonduri pentru investiții și pentru materii prime. După depășirea perioadei de start-up, o afacere socială își cunoaște piața pe care activează, clienții și potențialii clienți, iar pentru corectarea și îmbunătățirea produselor sau serviciilor pe care le produce are nevoie de infuzie de capital. Acest capital în acest moment poate fi obținut în special de la sistemul bancar din România, însă condițiile sunt prea puțin adaptate acestui tip de afacere, iar o afacere mică nu poate beneficia de astfel de fonduri deoarece nu îndeplinește criteriile sistemului bancar. În același timp, este și o înțelegere limitată a afacerii sociale în cadrul sistemului bancar care analizează aspectele economice în principal, fără a se uita la cele sociale. Organizațiile neguvernamentale care au dezvoltat afaceri sociale sunt cele care au cel mai redus acces la finanțare din partea instituțiilor de credit. În unele cazuri, afacerile sociale și-au modificat forma legală (organizațiile neguvernamentale au creat o companie separată pentru afacerea socială deținută) pentru a putea avea acces la finanțare.

Dezvoltarea afacerilor sociale presupune pe lângă existența capitalului financiar și o serie de alte nevoi de informare, creare și îmbunătățire de competențe. În funcție de etapa de dezvoltare a afacerii sociale, competențele necesare sunt diferite. Dacă în perioada de înființare importante erau competențele care vizau creativitatea și viziunea, ulterior sunt importante cele care privesc aspectele financiare și economice sau de management a riscurilor. Programe care să vizeze îmbunătățirea competențelor necesare în etapele post înființare sunt extrem de limitate în cazul afacerilor sociale. Chiar dacă aceste programe există pentru afacerile obișnuite, cele sociale simt că specificul activității lor nu este înțeles suficient, mai ales constrângerile legate de scopul social.

Legislația românească în ceea ce privește antreprenoriatul social are la bază Legea 219/2015 și prevederile Codului fiscal. Deși există prevederi legate de marca socială, de facilități fiscale sau subvenții,

statul român nu a intervenit public pentru sprijinirea afacerilor sociale sau a antreprenorilor sociali. De asemenea, nu este respectat sau nu se aplică sistemul achizițiilor publice rezervate, deși acestea sunt prevăzute în cadrul legal existent (Legea 98/2016), iar acest model este aplicat cu succes în alte state europene (municipalitatea Barcelonei realizează 80% din achiziții prin acest sistem). (Petrescu, 2019)

Legislația greoaie reprezintă o piedică în calea dezvoltării unei afaceri, atat prin faptul că generează pierderi de timp pentru antreprenor, cât și pentru că este dificil de înțeles fiecare procedură și fiecare act normativ care reglementează, completează sau condiționează desfășurarea activității. Codul fiscal de exemplu cuprinde multe prevederi ambigue, care constituie pentru un tânăr antreprenor un obstacol în dezvoltarea afacerii sale.

Lipsa digitalizării este, încă, un mare neajuns al administrației publice românești. Sursele de finanțare pentru antreprenori nu sunt promovate în mediul online, nu sunt disponibile la nivel local, iar singurul portal în care apar aceste informații este cel al Ministerului Fondurilor Europene, însă nici acolo nu sunt vizibile decât la momentul lansării apelurilor pentru proiecte.

O altă provocare majoră este reprezentată de lucrul cu grupul țintă sau cu persoanele din grupurile defavorizate. Nivelul redus de educație, lipsa accesului la informație, rezistența la schimbare sunt obstacole cu care antreprenorii se confruntă. Identificarea și recrutarea forței de muncă necesare constituie o adevărată provocare, mai ales atunci cand antreprenorul dorește să selecteze în vederea angajării persoane din grupuri vulnerabile.

Lipsa profesioniștilor în resurse umane care să realizeze un proces de recrutare bun are efectul de a prelungi perioada dintre înregistrarea la Registrul Comerțului și obținerea tuturor autorizațiilor și avizelor de funcționare și demararea propriu zisă a activității. În acest context, antreprenorul pierde timp și, implicit, fonduri. Pregătirea resursei umane și stabilirea programului de calificare sau perfecționare al angajaților reprezintă un alt punct nevralgic, deoarece în lipsa profesioniștilor în resurse umane, această sarcină îi revine tot antreprenorului.

4. Fonduri pentru afacerile sociale

4.1. Oportunităţi de finanțare

Finanțarea reprezintă una dintre cele mai importante probleme cu care se confruntă orice potențial antreprenor social. Sursele de finanțare pentru afaceri sociale existente în România anului 2020, în funcție de finanțator, sunt: fondurile europene (prin Programul Operațional Capital Uman, PNDR), fonduri publice (programul Start-Up), fonduri private (Lidl, ASHOKA). Din punct de vedere al valorii finanțării, proiectele implementate prin fonduri europene beneficiază de finanțare de maxim 100.000 de euro pentru fiecare structură de economie socială înființată, proiectele finanțate prin programe guvernamentale- maxim 40.000 de euro, proiectele finanțate din fonduri private- până la 20.000 de euro.

4.1.1. Fonduri europene

Programul Operațional Capital Uman 2014-2020 este cel mai important finanțator în acest moment pentru afacerile sociale. Prevăzute în cadrul Axei 4, Prioritatea 9v, măsurile presupun finanțarea înființării structurilor de economie socială care îndeplinesc anumite condiții, respectiv:

- o întreprindere socială nou înființată trebuie să fie formată din minimum 5 persoane, dintre care minimum 2 persoane trebuie să aibă statut de angajat. Restul persoanelor care formează entitatea de economie socială pot fi membri, voluntari, beneficiari ai serviciilor/produselor furnizate de entitățile de economie socială;
- schema de ajutor de minimis de 100.000 de euro/entitate (structură) de economie socială creată;
- sunt exceptate de la finanțare activitățile din sfera producției agricole, procesării primare a produselor agricole, pescuit și acvacultură, transport de mărfuri și import-export de bunuri și produse;
- chiar dacă POCU își propune inclusiv finanțarea dezvoltării structurilor de economie socială existente, în activitățile detaliate în ghidul solicitantului sunt prevăzute doar cele care presupun înființarea de noi structuri.

Programul Național de Dezvoltare Rurală – Submăsura 6.2 și Submăsura 6.4

Submăsura 6.2 – Sprijin pentru înființarea de activități neagricole în zonele rurale prevede susținerea persoanelor ocupate în agricultură de a dezvolta afaceri neagricole în zona în care locuiesc. Fără a avea prevederi exprese în Ghidul solicitantului, această submăsură contribuie la înființarea de afaceri sociale prin finanțarea acelor proiecte care vizează crearea de locuri de muncă în mediul rural prin înființarea de micro întreprinderi și întreprinderi mici și dezvoltarea activităților neagricole, inclusiv a celor din sfera serviciilor.

Valoarea finanțării acordate este de 70.000 Euro/ proiect în cazul activităților de producție, servicii medicale, sanitar-veterinare și de agroturism și 50.000 Euro/ proiect în cazul altor activități cuprinse în cererea de finanțare.

Submăsura 6.4 – Investiții în crearea și dezvoltarea de activități neagricole

Scopul acestei submăsuri îl reprezintă finanțarea pentru microîntreprinderi şi întreprinderi mici din mediul rural, care își creează sau dezvoltă activități non-agricole în zonele rurale. Pot beneficia de finanțare micro-întreprinderile și întreprinderile mici existente, din spațiul rural, micro-întreprinderile și întreprinderile mici nou-înființate, din spațiul rural, care fac dovada cofinanțării. Valoarea finanțării este de maxim 90% din costul total al proiectului, fără a depăși 200.000 de euro / proiect pentru 3 ani fiscali. Sunt finanțate proiecte pentru 36 de luni, iar în calculul finanțării sunt utilizate rezultatele financiare înregistrate de solicitant în ultimii 3 ani fiscali încheiați.

4.1.2. Fonduri publice naționale

Programul Start UP Nation propune o finanțare de 100% a investițiilor pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii și pentru deschiderea de noi afaceri, în limita sumei de 44.000 de euro. Deși nu există precizare expresă în ceea ce privește finanțarea afacerilor sociale, aplicanții trebuie să asigure în cadrul locurilor de muncă nou create cel puțin 10% dintre acestea persoanelor provenind din grupuri vulnerabile (inclusiv persoane cu dizabilități, șomeri, persoane excluse social).

Sunt finanțate achizițiile de echipamente, spații și utilaje, consumabile și clădiri (fără destinația de locuințe), mijloace fixe și mobile, la care se adaugă cheltuielile legate de patente, cursuri de formare profesională, inclusiv salarii pentru noii angajați (valoarea de referință pentru salariile angajaților este salariul mediu brut pe țară la data depunerii cererii de finanțare).

4.1.3. Fonduri private/ finanţatori privaţi

În ultimii ani finanțatorii privați tradiționali au finalizat proiectele de finanțare a structurilor de economie socială și fie s-au reorientat către alte domenii, fie nu au mai prevăzut în bugetele proprii astfel de sume.

Cel mai mare finanțator privat tradițional, OMV Petrom, a finalizat proiectele din programul Țara lui Andrei, până în prezent nefiind date care să susțină o eventuală relansare în viitor. Programele dezvoltate de retaileri- Lidl și Kaufland- se adresează organizațiilor neguvernamentale, dar nu finanțează înființarea de structuri, ci sprijină proiecte care au la bază acțiuni punctuale din anumite domenii de interes (educație, cultură, viață sănătoasă), cu o perioadă de implementare de maxim 6 luni.

De asemenea Samsung România finanțează cu 10.000 Euro în cadrul competiției Changeneers 2020 startup-urile IT românești care implică o tehnologie mobilă (pot include și componente non-mobile - software sau hardware) și care prin activitatea lor aduc un impact pozitiv în domenii precum: viața comunității, sănătate, educație și protecție socială, mediu înconjurător și energie, accesibilitate, șanse egale de muncă, industria financiară.

4.2. Oportunităţi de crowdfunding

Platformele de crowdfunding reprezintă o prezență relativ nouă în România, comparativ cu alte state europene. Crowdfunding-ul este o metodă prin care se poate aduna capital, prin intermediul unui efort colectiv din partea prietenilor, familiei, a diverșilor investitori și a clienților atât existenți cât și viitori. Denumirea termenului vine de la combinarea cuvintelor crowd (în engleză mulțime) și funding (în engleză finanțare). În traducere directă, crowdfunding ar însemna finanțare din partea publicului, adică susținerea unei idei de afacere în mediul online, având ca și grup țintă contributori ai acelei platforme sau publicul larg. Așadar, prin crowdfunding (care în vest mai poartă și denumirea de kickstarter) se va putea apela la un grup de persoane sau investitori, pentru a primi infuzia de capital de care un antreprenor are nevoie pentru a lansa sau dezvolta o afacere. Astfel, grație banilor primiți din partea participanților (care mai sunt numiți și susținători), ideea de business va putea deveni realitate.

Practic, crowdfunding-ul este, în esență, fix opusul unei abordări clasice la care firmele apelau până de curând pentru finanțare. Spre exemplu, dacă în trecut un antreprenor avea nevoie de o creștere de capital pentru a lansa o afacere sau a dezvolta un nou produs, trebuia să facă un plan de afaceri sau să construiască din fonduri proprii un prototip și apoi, cu acel plan de afaceri, sau cu prototipul produsului să înceapă să caute potențiali investitori. De cele mai multe ori antreprenorul era nevoit să meargă la

oameni înstăriți sau companii deja lansate, la bănci, ori chiar la show-uri TV, în încercarea de a-și vedea visul devenit realitate. Un program de kickstarter, lansat prin platforme dedicate din mediul online, va da șansa unui antreprenor să își prezinte ideea sau machetele unui număr foarte mare de utilizatori. Acești utilizatori pot deveni investitori, dacă antreprenorul reușește să îi atragă cu datele și graficele realizate privitoare la oportunitatea și profitabilitatea ideii lui de afacere.

Cu toate că a devenit popular destul de recent, ideea și principiile care stau la baza crowdfunding-ului au o lungă și bogată istorie, ce datează de secole întregi. Baza microcreditelor a fost pusă la începutul secolului 18 de către Jonathan Swift, numit și „părintele microcreditelor", în Irlanda. Acesta a adunat mai multe persoane, care își foloseau fondurile pentru a credita sume mici de bani, fără garanții, populației rurale. Sărind în timp peste 200 de ani, ajungem în 2008 și 2009, când două dintre cele mai de succes crowdfunding platforms au fost înființate: IndieGoGo și Kickstarter. Fondatorii au realizat puterea pe care mediul online o poate avea în finanțarea de mici idei de afaceri și au valorificat-o, cu succes chiar. De atunci, restul este istorie, iar acest instrument reprezintă unul dintre principalele surse de finanțare pentru oameni care vin cu idei strălucite și, mai ales, cu un plan de afaceri bine pus la punct.

Există mai multe tipuri de finanțare a ideilor de afaceri:

Finanțarea prin donații reprezintă un program prin intermediul căruia se strâng bani ce ajută anumite sectoare umanitare. Spre exemplu, astfel de programe sunt realizate pentru organizații non-profit, companii ce se ocupă cu refacerea unor zone după dezastre naturale sau care ajută la oferirea de tratament medical persoanelor sărace etc. În urma campaniilor, susținătorii nu au un câștig financiar.

Finanțarea cu recompensă oferă participanților la campanii anumite bunuri în schimbul banilor investiți, adesea sub formă de produse sau servicii derulate de compania ce plasează anunțul de finanțare. Chiar dacă cei ce susțin astfel companiile vor primi ceva fizic, din moment ce finanțatorii nu au un câștig financiar direct pentru banii investiți, adesea aceste finanțări sunt privite tot drept crowdfunding prin donație. Antreprenorii primesc bani de care se pot folosi, oferind produse sau servicii care oricum există sau vor exista în viitor. De asemenea, nu se pierde o parte din companie (cum se întâmplă în cazul acțiunilor) și nici nu se achită dobânzi lunare (cum se întâmplă atunci când antreprenorii accesează un credit pentru persoane juridice).

Finanțarea cu acțiuni are o abordare diferită față de celelalte tipuri de crowdfunding enunțate anterior. Spre deosebire de programele de crowdfunding cu recompensă sau prin donație, cele cu acțiuni permit susținătorilor să devină co-proprietari ai companiei pe care o finanțează, prin achiziționarea de acțiuni. Astfel, ei vor primi recompense financiare sub forma de părți din profitul înregistrat de către societate, echivalente cu numărul de acțiuni deținute. Acest tip de finanțare este preferat de mulți investitori, care caută noi sectoare de investiții, prin intermediul cărora să își diversifice portofoliile deja existente.

În România avem cele trei modele de finanțare menționate care s-au detașat din cele europene și care sunt folosite și adaptate la legislația în vigoare de majoritatea platformelor de crowdfunding existente.

4.2.1. Donațiile

Sunt întâlnite pentru cazuri sociale promovate fie de o organizație neguvernamentală, fie de o altă entitate. În acest caz cel care are aport financiar devine donator din punct de vedere fiscal și se supune legii donațiilor putând beneficia de asemenea de o recunoaștere morală din partea beneficiarului. Pe platformele de crowdfunding, în general se setează o sumă maximă necesară pentru cauza și indiferent dacă se ajunge la ea sau nu, sau aceasta este depășită, suma adunată în contul asociat cauzei se duce către cel care a solicitat-o pe platformă. În România campaniile de strângeri de fonduri din donații au intrat pe platformele de crowdfunding datorită vizibilității și credibilității pe care o obțin din promovarea pe o asemenea platforma.

Exemple de platforme pentru donații în România:

Donație (https://donatie.ro/continut/despre-platforma/)

În 2012 Asociația pentru Relații Comunitare pune bazele platformei și înregistrează primele donații prin SMS. Mecanismele de donație prin SMS și debit direct au ajutat la simplificarea actului de a dona, susținerea a sute de cauze și a zeci de mii de persoane și la redescoperirea filantropiei în secolul al XXI-lea.

Prin platformă se finanțează domeniile sănătate, educaţie, protecţia drepturilor copiilor, servicii sociale şi de reintegrare pentru categorii defavorizate, protecția și promovarea drepturilor civile şi cetăţeneşti, advocacy pentru cauze de interes public, intervenţie în situaţii de dezastre şi calamităţi naturale, protecţia mediului şi a biodiversităţii, protecţia animalelor, artă şi cultură, sport pentru amatori, tineret, programe de antreprenoriat social.

Galantom (https://galantom.ro/)

Platforma Galantom a fost dezvoltată de Asociația Envision și Asociația People for Sport pentru ca oamenii de bine din România să poată susține cu ușurință cauzele sociale în care cred. Această platformă este de tip fundraising peer to peer care ajută la strângerea de fonduri pentru proiectele ONG-urilor care aduc schimbare în comunitate. Galantom integreaza doar proiecte sociale ale organizatiilor non-profit. Platforma foloseste sistemul debit direct.

Sprijină (https://www.sprijina.ro/categorii/toate/)

Lansată pe 17 iulie 2015, de o echipă de antreprenori și specialiști cu expertiză în online, web development, promovare și fundraising, platforma a fost creată special pentru ca românii cu inițiativă, atât persoane fizice, cât și organizații neguvernamentale, fundații corporate sau companii să poată atrage finanțare din partea celor care doresc să susțină financiar și moral proiecte de interes.

4.2.2. Plățile în avans

Acestea sunt folosite în cazul ideilor de business/ inițiativelor în urma cărora rezultă o afacere care poate factura servicii sau bunuri. În acest caz cel care aduce aportul financiar printr-o platforma de crowdfunding va cumpara în avans, la un preț redus sau nu, pachete de servicii sau bunuri ale celui care inițiază ideea de afaceri. Pentru că majoritatea afacerilor în acel moment nu sunt active din punct de vedere contabil sau lucrativ, aceste facturi se înscriu în contabilitate distinct față de facturile obișnuite. Aici intervine aportul platformei de crowdfunding, care prin facturarea comisionului, care poate varia de la 0 la 10% din sumele înregistrate, ajută la înregistrarea contabilă poziționând sumele încasate în contul de “alte venituri”, prin cumularea facturii sale cu cele emise de noul business. În cazul acestui tip de finanțare dacă nu se ajunge la suma minimă necesară stabilită la demararea campaniei de pe platformă, bani se întorc la investitori prin stornarea facturilor. Se procedează astfel pentru a da credibilitatate deopotriva platformei, dar și pentru a încuraja demararea unor afaceri care să aibă o rată cât mai mare de succes. În acest fel sunt protejați de eșec și investitorii, dar si inițiatorii de business.

Nu au fost identificate platforme active de crowdfunding în România, care să folosească sistemul plăților în avans.

4.2.3. Finanțare pe acțiuni

Presupune cedarea unei părți din companie, sub forma unor acțiuni celor care finanțează ideea de afacere. Spre deosebire de celelalte două metode, aceasta permite contributorilor să devină parte din companie, prin plasarea de capital pentru un pachet de acțiuni. Ca proprietari de capitaluri proprii, contribuabilii primesc un profit financiar al investiției lor și în final primesc o parte din profit sub forma de dividende.

Exemple de platforme pentru finanțare pe acțiuni în România:

SeedBlink (https://seedblink.com/)

Human Finance, cea mai mare platformă de finanțare a startup-urilor, a creat SeedBlink.com care este prima platformă de equity crowdfunding dezvoltată în România, care se concentrează în principal pe investiții de dimensiuni reduse în ecosistemul local al startup-urilor. Startup-ul furnizează un set de informații cheie pentru evaluarea eligibilității. Valoarea totală a finanțării trebuie susținută în proporție de minim 50% de către un investitor calificat, cu expertiză în domeniul investițional sau în domeniul de activitate al startup-ului. Listarea propriu-zisă pentru equity crowdfunding începe după ce investitorul calificat a acceptat partea sa de investiție, proces validat de către SeedBlink. Urmează apoi un proces de verificare (due diligence) în care sunt definite structura acționariatului, evaluarea financiară precum și procentul oferit în schimbul investiției. Scorecard Valuation este principalul instrument care poate fi folosit pentru a evalua un startup, la fel ca orice alte aprecieri subiective sau obiective. Platforma nu influențează acest proces, evaluarea fiind rezultatul negocierii dintre startup și investitorii existenți sau cei calificați. Evaluarea fiind rodul unei aprecieri subiective, startup-ul trebuie să vină cu o valoare rezonabilă pentru a face listarea atractivă potențialilor investitori. Pentru a deveni investitor o persoană fizică sau juridică trebuie să analizeze ideea și informațiile cheie despre un startup, planurile de dezvoltare și previziunile financiare. Se primește un contract cu platforma care va trebui semnat după o perioadă de reflecție de 4 zile. Dacă la sfârșitul perioadei de subscripție, suma totală va fi strânsă, rundă va fi închisă și toate documentele vor fi generate și gata pentru a fi semnate. Platforma are grijă de toate aspectele birocratice ale procesului.

În România, în prezent, sunt active un număr foarte redus de platforme de crowdfunding. Serviciile pe care le oferă acestea sunt similare de la o platformă la alta, ele incluzând: acces facil la comunități de potențiali investitori, validare a ideii de business sau acordarea de credibilitate cauzei susținute, promovare a cauzei/ideii de business, feedback constructiv de la potențialii investitori, expunere media, consultanță în finalizarea demersurilor legale în ceea ce privește investiția.

În urma analizei platformelor existente, s-a putut constata că sunt active în acest moment platforme de incubare care pregătesc antreprenorii pentru accesarea platformelor de crowdfunding sau a altor surse de finanțare potrivite, nu numai pentru intrarea în viața economică. Aceste platforme de incubare sunt:

- https://www.startarium.ro/
- https://www.impacthub.ro/programe-startup/
- https://www.bcr.ro/ro/business/acceleratorul-de-business-innovx
- http://www.cicia.nt.ro/?page=1
- https://sites.google.com/view/e-startup
- https://www.ashoka.org/en-ro/program/impact-academy

4.3. Acces la finanțare pentru înființarea de întreprinderi sociale

Toate fondurile menționate anterior la secțiunea Oportunități de finanțare vizează în special crearea/ înființarea de întreprinderi/ afaceri sociale. Cele mai importante finanțări publice dedicate înființării de întreprinderi sociale sunt cele din Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, axa 4, prioritatea 9v. Restul programelor (Programul național de Dezvoltare Rurală, Programul Start-up nation) încurajează înființarea de întreprinderi, care pot include și afaceri sociale fără a exista mențiuni specifice legate de acestea.

Pe lângă acestea există o serie de alte programe de sprijin pentru întreprinderi sociale, care au în vederea înființarea și dezvoltarea de întreprinderi sociale. Principalele categorii de servicii și oportunități prin acest tip de programe sunt:

- cursuri și formare pentru întocmirea de planuri de afaceri și în general pentru planificarea afacerii;
- finanțare europeană sau granturi pentru înființarea unei întreprinderi sociale;
- strategii pentru maximizarea profiturilor;
- sprijin pentru vizibilitate;
- networking;
- dezvoltarea de platforme de comunicare și colaborare.

Program "Made in Social"

Crearea unei platforme de comunicare și colaborare între companii și afacerile sociale prin stabilirea unor relații contractuale de tip business to business care îți propune să crească veniturile afacerilor sociale.

Servicii/oportunități: Dezvoltarea produselor/serviciilor afacerilor sociale care includ realizarea unor strategii de maximizare a profiturilor, vizibilitate la nivel național prin intermediul unei campanii de awareness și catalog special https://www.madeinsocial.ro/, evenimente de networking și întâlniri dedicate cu reprezentanți cheie din companii.

"Made in Social" înțelege prin afacere socială orice organizație care desfășoară activități comerciale și urmărește obținerea unui profit, însă obiectivul economic este completat de un scop social, care ajută la rezolvarea unei probleme din societate.

Inițiatori/finanțatori: Impact Hub București, Impact Hub Zurich, cu sprijinul fundației ERSTE.

Perioada: 2016 (șase luni).

Impact: 20 de start-up-uri din România sprijinite.

Startarium – the City of Entrepreneurs (https://www.startarium.ro/) este o platformă complexă dedicată tinerilor antreprenori și antreprenorilor în devenire care a fost lansată de Impact Hub Romania (https://www.impacthub.ro/).

Servicii/oportunități: platforma oferă instrumente de afaceri, cursuri online, seminarii web, oportunități de crowdfunding, un program de incubație de 12 luni, mentorat, conexiune cu experți și investitori, acces nelimitat la comunitatea Impact Hub, concurs de pitching (trei premii în valoare totală de 120.000 EUR / fiecare ediție), finanțarea pentru ideea de afaceri etc.

Inițiatori/finanțatori: Impact Hub și ING.

Perioada: 2016-prezent.

Impact: Până în prezent, platforma a oferit finanțare de peste 600.000 EUR, a atras peste 40.000 de antreprenori și 58 de mentori și a promovat peste 4.000 de idei de afaceri în laboratorul platformei.

Programul NESsT de sprijinire a afacerilor sociale din România

Program realizat în cadrul proiectului ”The Power of Social Enterprises – Strategic Financial and Capacity Building Support Program for High Impact Social Enterprises în România”, oferă sprijin pentru dezvoltarea unor afaceri sociale deja existente, care creează locuri de muncă decente și/sau oportunități reale de generare de venituri sau oferă servicii de plasare pe piața muncii pentru grupuri marginalizate. https://www.nesst.org/programul-nesst-unicredit/

Servicii/oportunități: testarea modelului de afaceri, sprijin direct pentru consolidarea brand-ului şi îmbunătățirea strategiei de marketing, pentru a creşte şi a accesa noi segmente de piaţă, precum și sprijin pentru construirea unei echipe solide de marketing, dezvoltarea abilităţilor echipei de management în vederea atragerii unor noi donatori, investitori şi parteneri în vederea atingerii obiectivelor financiare şi de impact social, sprijin din partea reţelei de consultanţi în afaceri NESsT (Business Advisory Network) şi a partenerilor NESsT.

Inițiatori/finanțatori: NESsT în colaborare cu UniCredit Foundation, UniCredit Bank și UniCredit Business Integrated Solutions.

Perioada: 2018 – 2020.

Program „Dezvoltarea de parteneriate în vederea consolidării antreprenoriatului social” (https://www.nesst.org/enhancing-social-entrepreneurship)

Obiectivul general constă în întărirea rolului întreprinderilor sociale, ca şi promotori de schimbare pozitivă spre o societate incluzivă, transferând cunoştinţe şi bune practici între România şi Elveţia.

Servicii/oportunități: Susținerea a 10 întreprinderi sociale în procesul de planificare a afacerii, cu focus pe următoarele arii de impact: obţinerea de venituri sustenabile, incluziune pe piaţa muncii şi acces la servicii de bază (cum ar fi apa, electricitate, salubritate) prin tehnologii accesibile; Dezvoltarea capacităţii a 10 întreprinderi sociale din România din cadrul portofoliului NESsT prin folosirea unui nou instrument de incubare și prin conferințe pe tema economiei sociale; Promovarea economiei sociale şi a bunelor practici dezvoltate prin acest proiect, utilizând cele mai eficiente şi profesionale canale de comunicare.

Inițiatori/finanțatori: Contribuția Elvețiană și Fundația NESsT România.

Perioada: 2016-2018.

Impact: Zece întreprinderi sociale au finalizat procesul de planificare a afacerii; 15 întreprinderi sociale și-au dezvoltat competențele de management al afacerii.

Program Spring (https://www.nesst.org/spring-program)

Sprijinirea Participării Romilor la viața economică a comunității prin activități generatoare de venit

Servicii/oportunități: Cursuri pentru realizarea unui plan de afacere, promovare şi vânzare de produse, gestionarea fondurilor; Finanțări cu valori cuprinse între 2.000 și 15.000 franci elvețieni, în funcție de tipul afacerii și impactul pe care afacerea l-ar putea avea pentru dezvoltarea locală; Consultanţă şi mentorat pe toată durata proiectului; Facilitare pentru acei întreprinzători care doresc să lucreze împreună pentru a-şi face o afacere asociativă astfel încât să poată folosi în comun aceleași resurse sau să-și vândă împreună producția.

Inițiatori/finanțatori: Fundația Terre des hommes, Fundația PACT și Fundația NESsT România. Este co-finanțat printr-un grant din partea Elveției prin intermediul Contribuției Elvețiene pentru Uniunea Europeană extinsă.

Perioada: Mai 2013 -prezent

Programul "Fabricat în Țara lui Andrei"

Competiție de afaceri sociale (https://www.nesst.org/made-in-andreis-country) prin care se urmărește dezvoltarea de afaceri sociale sustenabile prin care să se creeze locuri de muncă, venituri pe termen lung şi oportunități de dezvoltare socio-economică pentru persoane din grupuri vulnerabile.

Servicii/oportunități: Fundația NESsT oferă sprijin persoanelor şi echipelor înscrise în competiţie pentru dezvoltarea ideilor, realizarea studiilor de piaţă, studiilor de fezabilitate şi a planului de afaceri. Competiția oferă granturi în valoare totală de 700.000 euro pentru dezvoltarea afacerilor sociale, iar 20 de câștigători au fost sprijiniți mai departe în implementarea planurilor de afaceri prin consultanță timp de 1 an pentru lansarea afacerilor și traininguri pe management financiar, legislație, vânzări, marketing și promovare, managementul performanței.

Inițiatori/finanțatori: OMV Petrom în parteneriat cu Fundația NESsT.

Perioada: 2013-2017.

Impact: Două ediții (https://www.taraluiandrei.ro/fabricat-in-tla): 20 de afaceri sociale create, 60 locuri de muncă create, 700.000 euro finanțări, 55 planuri de afaceri dezvoltate.

Program "Dezvoltarea Food Hub-urilor"

Un grup de organizații neguvernamentale din România dezvoltă și pilotează modele de Food Hubs (https://www.rafonline.org/programe/dezvoltarea-food-hub-urilor/), centre integratoare de produse locale, ca alternative economice durabile pentru micii producători rurali, implementarea planurilor de afaceri în cinci regiuni și consolidarea start-up-urilor. RAF acordă granturi celor cinci organizații facilitatoare selectate pentru a implementa și adapta modelele de Food Hub propuse, venind în sprijinul micilor fermieri cu un model economic local viabil.

Servicii/oportunități: Zece ONG-uri cu experiență în dezvoltarea rurală și motivație în înființarea unui FoodHub au primit sprijin pentru cercetare de piață, pregătire tehnică și legală, analiză de bune practici și pentru a dezvolta planuri de afaceri.

Inițiatori/finanțatori: Romanian American Foundation (RAF) contribuie cu 1.446.348 lei.

Perioada: Ianuarie 2017- februarie 2021.

La aceste programe se adaugă cele dedicate antreprenorilor sociali, care au ca și obiectiv dezvoltarea personală și profesională a inovatorilor sociali. Principalele servicii și oportunități în această categorie de programe sunt:

- mentorat și coaching individual pentru dezvoltarea unei idei de afacere socială sau a unei afaceri sociale;
- pregătire în domeniul antreprenoriatului social;
- conectare cu experți, antreprenori cu experiență;
- muncă directă cu un antreprenor cu experiență;
- sprijin pentru design-ul/planul afacerii sociale;
- dezvoltare abilități necesare dezvoltării unei afaceri (ex. pitching);
- burse.

Proiectul MYNNOVA

A dezvoltat o platformă de mentorat (https://www.jaromania.org/proiecte/mynnova) internațională multilingvă pentru tinerii inovatori sociali, euromentor.eu.

Servicii/oportunități: Oferă servicii de mentorat de la antreprenori și specialiști cu experiență internaționali.

Inițiatori/finanțatori: Implementat în România de Junior Achievement România, prin Erasmus+, Grant Agreement No 2016-2-RO01-KA205-024839, în parteneriat cu Law and Internet Foundation, Bulgaria, Celinski Mladinski Center, Javni Zavod Mladinsko Kulturo, Izobrazevanje, Informiranje in Sport, Slovenia, priME Academy AG, Germany, University of Nicosia, Cyprus.

Perioada: Decembrie 2016 - septembrie 2018.

Program "The Ashoka Visionary Program"

Program dedicat celor care au de-a face cu inovația și antreprenorii speciali și care sunt lideri (politici) în sectorul public și privat. Programul durează 9 luni, costă 10.000 euro (se oferă și burse). https://ashoka-cee.org/visionary-program/

Servicii/oportunități: Participanții sunt expuși la muncă în grup, studii de caz, peer reviews, coaching, mentoring și vor fi implicați în activități cu antreprenori sociali de vârf. Există două opțiuni ale programului: muncă directă/de teren alături de antreprenor social sau dezvoltarea și design-ului unei afaceri sociale.

Program „Ashoka Fellows”

Program permanent de sprijin pentru antreprenori sociali, din 2018. https://ashoka-cee.org/romania/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/Exploratory-for-Website.pdf

Servicii/oportunități: Programul identifică și recunoaște antreprenori sociali, oferă burse pe o perioadă de trei ani, oferă know how în domeniu, vizibilitate în evenimente, participare la speech-uri și evenimente, articole în media, acces la finanțări.

Inițiatori/finanțatori: Ashoka.

Perioada: 2018 –prezent.

Program “Changeneers”

Este o competiție pentru antreprenori tech care folosesc tehnologia pentru a îmbunătăți viața comunității. https://changeneers.ro/competitie/

Servicii/oportunități oferite: Se oferă un premiu în valoare de 10 000 euro și servicii de mentorat pentru definirea modelului de business, webinarii de suport, dezvoltare abilități de pitching, recomandări și sugestii pentru dezvoltarea business-ului cu impact social din partea unor mentori/experți.

Inițiatori/finanțatori: Impact Hub București, Samsung România.

Perioada: 2018 – prezent.

Impact: Două ediții finalizate, a treia în desfășurare, anual sunt aproximativ 40 start-up-uri înscrise, 12 finaliști și un premiu de 10 000 euro.

Program Erasmus for Young Entrepreneurs

Program schimb de experiență internațional pentru o perioadă între o lună și șase luni. Perioada se stabilește de către cei doi antreprenori (noul antreprenor și antreprenorul gazdă în funcție de obiectivele de învățare/dezvoltare convenite împreună) Programul nu este dedicat antreprenorilor sociali dar antreprenorii sociali și business-urile cu impact social, cooperative, etc sunt categorii eligibile.

Servicii/oportunități oferite: Se oferă burse în valoare de aproximativ 900 euro/ lună care acoperă cheltuieli de transport, cazare și hrană pe perioada călătoriei.

Finanțare pentru realizarea schimbului de experiență, coaching/mentoring individual pentru dezvoltarea ideii de afacere, pentru dobândirea unor abilități de administrare a afacerii. Este o colaborare prin care antreprenorii pot descoperi piețe sau parteneri de afaceri europeni noi (de exemplu, întreprinderi de tip „joint venture", activități de subcontractare, relații contractant-furnizor, etc.)., modalități diferite de a face afaceri, oportunități de networking, etc.

Inițiatori/finanțatori: Comisia Europeană.

Perioada: 2009-prezent.

Impact: Aproximativ 500 de noi antreprenori din România au beneficiat de un schimb de experiență în alte țări din UE (nu există un număr al antreprenorilor sociali din România, dar există cifre care arată că aprox. 4% dintre noii antreprenori din Europa sunt în sectorul economiei sociale.

4.4. Acces la finanțare pentru dezvoltarea întreprinderii sociale

În prezent nu există fonduri pentru dezvoltare a antreprenoriatului social și/sau a întreprinderilor sociale lansate, deși au existat inițiative în acest sens. Inițiativele au apărut ca măsuri de sprijinire a antreprenorilor pentru dezvoltarea activității prin achiziția de imobile – puncte de lucru sau sedii, echipamente sau softwear util în servicii și comerț, fiind finanțate din fonduri europene și bugetul național.

1. **Programul Servicii și Comerț 2020**

Acest program vizează dezvoltarea structurilor economice cu o vechime de minim 2 ani, încadrate în categoria IMM (întreprinderi mici și mijlocii). Suma maximă alocată este de 250.000 lei, care reprezintă maxim 75% din valoarea unui proiect, restul de 25% fiind contribuția proprie a aplicantului.

Prin intermediul acestui program pot fi achiziționate echipamente IT (laptop, imprimantă, monitor, server), cititoare de coduri de bare, cântare electronice, case de marcat, mașini, utilaje și instalatii de lucru, electro și moto stivuitoare, mobilier, autoutilitare, pagini web.

2. **Programul Operațional Competitivitate, lansat în august 2020**

Granturile acordate prin acest program au rolul de a asigura întreprinderilor mici și mijlocii lichiditățile necesare continuării activității, păstrării locurilor de muncă și încurajării investițiilor în viitor, prin schemă de ajutor de stat. Antreprenorii sociali și/sau întreprinderile sociale pot accesa aceste granturi

numai în măsura în care se încadrează în categoria IMM, respectiv au sub 250 de angajați și înregistrează cifre de afaceri mai mici de 200.000 euro în ultimii 3 ani fiscali încheiați.

Ajutorul de stat se acordă prin intermediul următoarelor măsuri:

- 100 de milioane euro pentru microgranturi: IMM-uri fără niciun angajat, PFA-uri și ONG-uri cu activitate economică în domeniile cultural-artistice și cinematografie, cabinete medicale individuale implicate în tratarea pacienților infectați cu COVID;
- valoarea unui microgrant va fi de 2.000 euro, iar numărul estimat al beneficiarilor este de max. 50.000;
- granturi pentru capital de lucru în cuantum de 350 milioane euro (sumă ce include contribuția de la bugetul de stat și a beneficiarilor) pentru IMM-uri din domenii de activitate precum: HoReCa, serviciile de transport, industria de evenimente, editurile și bibliotecile. Numărul estimat al beneficiarilor este de max. 100.500;
- 550 milioane euro pentru granturi de investiții (sumă ce include contribuția de la bugetul de stat și a beneficiarilor) pentru: IMM din industria alimentară, energie, echipamente, servicii de îngrijire, reparații și întreținere, turism, hoteluri, confecții etc. Valoarea acestora va fi între 50.000 euro și 200.000 euro, în funcție de nevoile de finanțare ale proiectelor de investiții depuse pentru contractarea de finanțări. Numărul estimat al beneficiarilor este de max. 15.000.

Implementarea schemei de ajutor de stat va fi asigurată de Ministerul Fondurilor Europene, în calitate de Autoritate de Management pentru Programul Operațional Competitivitate și de Ministerul Economiei, Energiei și a Mediului de Afaceri (MEEMA), în parteneriat cu Agențiile pentru IMM, Atragere de Investiții și Promovare a Exportului (AIMMAIPE).

Aceste programe pot constitui surse pentru dezvoltarea unor afaceri sociale numai dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de Legea societăților comerciale 31/1990 și de prevederile Ghidurilor Solicitantului pentru fiecare program în parte.

La acestea se adaugă programele care vizează dezvoltarea de întreprinderi sociale, cu focus pe impact social sau rezolvarea de probleme sociale dintr-o comunitate, de tipul schimbărilor climatice, problema sărăciei și lipsei locurilor de muncă în rândul romilor sau altor categorii vulnerabile, sprijin pentru categorii defavorizate (mici producători rurali) etc. Oportunitățile principale oferite în cadrul acestei categorii de programe de sprijin sunt:

- competiții;
- premii;
- finanțări pentru punerea în practică a ideii de afacere;
- consultanță și mentorat;
- instruire și training pentru plan de afacere, promovare și vânzare de produse.

3. **Program "Climaton Bucharest"**

Este un eveniment dedicat schimbărilor climatice și a impactului asupra orașului, care se desfășoară simultan în principalele orașe din lume, care încearcă să rezolve cele mai mari provocări într-un hackathon de 24 de ore. https://www.impacthub.ro/event/climathon-bucharest/

Servicii/oportunități oferite: Premii în valoare de 10 000 euro.

Inițiatori/finanțatori: Impact Hub București.

Perioada: 2019 – prezent.

Impact: ediția 2019 - 30 participanți din București, două premii de 5000 euro pentru două proiecte: "Acoperișul Verde" și „Agora".

5. Modele de incubare socială

5.1. Cadru legal

Conceptul de incubator de afaceri este unul nou la nivelul României, acesta fiind motivul pentru care nu există un cadru legal de reglementare pentru acest tip de activitate.

Una dintre definițiile date incubatoarelor de afaceri este aceea potrivit căreia acesta este "*un loc unde sunt concentrate pe un spațiu limitat firmele noi create. Obiectivul este acela de a spori șansele de dezvoltare și rata de supraviețuire a acestor firme prin asigurarea unui spațiu cu dotări și utilități necesare, oferire de sprijin managerial și servicii de asistență*" (European Commission, 2002, Benchmarking of business incubators, Centre for Strategy and Evaluation Services).

Facem mențiunea că acolo unde legislația națională nu conține acte normative, norme metodologice de aplicare sau decizii/ordine ale ministerelor de resort care să reglementeze un domeniu sau o activitate am considerat ca reper legislația Uniunii Europene (rapoarte, recomandări, decizii, directive).

Acceleratorul de afaceri este, în accepțiunea Comisiei Europene un "instrument care sprijină IMM-urile, inovatorii de top și oamenii de știință să se dezvolte și să introducă pe piață noi produse și servicii și modele de afaceri inovatoare care ar putea duce la creștere economică prin oportunități de finanțare și servicii de accelerare de tipul coaching-ului și mentoratului, conectarea cu investitori, corporații și

antreprenori cu aceeași viziune". Serviciile oferite de acceleratoare sunt de tipul studiilor de piață, prototipare, validare, testare în condiții de piață reale și replicare a pieței.

Așa cum am menționat anterior, fiecare formă de crowdfunding existentă în România se realizează în baza unor prevederi legislative specifice sau ale codului fiscal.

Finanțarea prin donații este reglementată de legea nr. 32/1994 privind donațiile care prevede că:

- sponsorizarea este contractul în baza căruia sponsorul oferă beneficiarului bunuri sau mijloace financiare pentru a susține activitățile fără scop lucrativ. Acest transfer este efectuat de sponsor în scopul promovării imaginii, a mărcii sau a produselor sale. Contractul de sponsorizare se încheie în formă scrisă cu specificarea: obiectului, valorii (inclusiv evaluarea bunului sponsorizat, dacă este cazul), duratei sponsorizării, precum și drepturile și obligațiile părților. Sponsorizările pot fi acordate în anumite condiții prevăzute de lege și către anumite categorii de beneficiari expres prevăzuți de lege. Pot fi sponsori, potrivit legii, orice persoană fizică sau juridică din România sau din străinătate. Pot fi beneficiari ai sponsorizării potrivit legii: orice persoană juridică fără scop lucrativ, Instituțiile și autoritățile publice, inclusiv organele de specialitate ale administrației publice pentru activitățile de mai sus; Emisiuni ori programe ale organismelor de televiziune sau radiodifuziune, precum și cărți ori publicații în domeniile de mai sus amintite;
- sponsorizările nu sunt considerate venit impozabil pentru beneficiarii care sunt entități non-profit ,care funcționează și sunt organizate conform prevederilor legale aplicabile, dacă sunt acordate conform legii. Cheltuielile cu sponsorizarea sunt în mod expres prevăzute de Codul fiscal ca fiind cheltuieli ne-deductibile pentru sponsor. Cu toate acestea, sponsorul poate beneficia de un credit fiscal cu privire la sponsorizarea acordată, în anumite limite;
- donațiile sunt reglementate de Codul civil. De regulă, donațiile care depășesc o valoare de 25.000 RON (aprox. 5.600 EUR) trebuie întocmite în formă autentică (notarizată). În acest sens, cheltuieli notariale pot fi percepute (de pana la 1% din valoarea donației până la un anumit plafon). Donațiile nu sunt considerate venit impozabil pentru beneficiarii care sunt entități non-profit care funcționează și sunt organizate conform prevederilor legale aplicabile, dacă sunt acordate conform legii. In România nu sunt reglementate facilități fiscale care să încurajeze acordarea de donații. Donatorul nu poate deduce cheltuielile cu donația și va avea obligația de autocolectare a TVA corespunzător pentru bunurile donate.

Finanțarea cu recompensă are la bază Ordinul 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene. La punctul 181 din capitolul 8.4 Terți, acest Ordin stipulează că: avansurile acordate furnizorilor, precum și cele primite de la clienți se înregistrează în contabilitate în conturi distincte. Avansurile acordate furnizorilor de imobilizari se reflectă distinct de avansurile acordate altor furnizori.

Finanțarea cu acțiuni vizează acordarea unei părți din viitoarea companie celor care sunt interesați de ideea propusă. Practic aceștia devin acționari în momentul înființării companiei sociale.

5.2. Metode de incubare socială

În mediul educațional antreprenorial din România, am identificat două categorii de programe pentru start up și dezvoltare a afacerilor sociale și de susținere a antreprenorilor sociali, de tipul incubatoarelor și acceleratoarelor de afaceri, care se încadrează în definițiile mai sus menționate.

5.2.1. Programe care oferă sprijin într-un stadiu incipient de dezvoltare a unei idei sociale

Acestea se focalizează mai ales pe crearea unui mediu ideal care să propulseze o afacere socială aflată la început de drum, incubatoare sau programe de incubare. Principalele servicii și oportunități oferite în această categorie de programe sunt:

- sesiuni individuale de coaching și mentoring și consultanță;
- acces la metode și instrumente de lucru specifice antreprenoriatului social;
- ateliere de învățare 360°;
- generare de idei de business;
- conectare internațională cu specialiști, antreprenori, investitori;
- pilotare idei de afaceri;
- premii în bani;
- pitch day.

Program Operațional Capital Uman

Prin Programul Operațional Capital Uman se urmărește sprijinirea a 2000 de întreprinderi sociale, din care 1600 vor fi înființate ca urmare a sprijinului oferit. Prin apelul POCU/449/4/16/ Consolidarea capacității întreprinderilor de economie socială de a funcționa într-o manieră auto-sustenabilă – „Sprijin pentru înființarea de întreprinderi sociale” sunt finanțate 116 proiecte care vizează crearea a minim 10 afaceri sociale fiecare.

Serviciile oferite sunt: formarea în domeniul antreprenoriatului social și/ sau manager de întreprindere social, mentorat, coaching, consiliere și suport pentru înființare, suport pentru implementarea planului de afaceri, monitorizare și acompaniere afaceri sociale.

Program "Social Impact Award", SIA

SIA (https://romania.socialimpactaward.net/) Program regional de competiție și incubare, dedicat educației în inovare socială și competiție de idei pentru tinerii care vor să producă o schimbare în societate.

Servicii/oportunități: Se oferă sesiuni individuale de coaching și mentoring, acces la metode și instrumente de lucru specifice antreprenoriatului social și premii în bani (trei premii a câte 1500 euro).

Inițiatori/finanțatori/organizatori: Social Innovation Solutions, Global Shapers Bucharest Hub, Enel România, Impact Hub București (primele patru ediții), ERSTE Stiftung, Universitatea din Viena.

Perioada: 2012-2017.

Impact: Opt ediții , 2016 - 500 tineri participanți, 9 echipe finaliste, trei echipe au primit câte 1500 euro; 2017- 350 tineri, 17 echipe finaliste.

Program "Future Makers"

Future Makers (https://futuremakers.ro/) este un program educațional de antreprenoriat ce cuprinde o competiție de idei de business orientate către viitor, care se adresează tinerilor cu vârste cuprinse între 16 şi 29 de ani şi angrenează elevi, studenți, tineri profesioniști în ateliere antreprenoriale tematice, în toată țară. http://futuremakers.ro/

Servicii/oportunități: Ateliere de învățare 360 (generare de idei de business, căutare soluții sustenabile pentru prezent și viitor, conectare cu antreprenori inspirațională, discutare despre plan de business) program de incubare de patru luni, mentorat, conectare internațională și o competiție cu premii în valoare de 20.000 euro.

Inițiatori/finanțatori: implementat de Global Shapers Bucharest și Social Innovation Solutions cu sprijinul Fundației Coca Cola, Raiffeisen Bank România.

Perioada: 2018 – prezent.

Impact: Două ediții, 3494 participanți, 21 orașe, 243 idei business înscrise în competiție, 105 echipe finaliste, 14 echipe câștigătoare.

JA Bizz Factory

Incubator educațional de afaceri în care tinerii (din școli și facultăți din România) se pregătesc pentru competiția națională la Finala Națională Compania Anului a Junior Achievement. https://www.jaromania.org/competitii/ja-company-of-the-year-2020)

Servicii/oportunități: Pe durata perioadei de incubare, pentru pilotarea ideilor de afaceri, elevii și studenții beneficiază de consultanță (de tipul învățare experiențială: sesiuni de lucru, office hours, webinarii) de la specialiști din business din partea companiilor.

Inițiatori/finanțatori: JA România.

Ediția din 2019 a fost finanțată de Accenture, Citi, EIT RawMaterials, EY, ManpowerGroup, Metropolitan Life, Monsanto Fund, Romanian-American Foundation și FedEx.

Perioada: 2016 – prezent.

Impact: 2019: 1030 elevi și 81 instituții de învățământ participante, 226 de start up-uri.

În 2016 România a câștigat marele premiu la JA Europe Enterprise Challenge 2016 (secțiunea studenți), pentru dezvoltarea unei prize inteligente care împiedică alimentarea cu energie electrică a diferitelor aparate atunci când acestea sunt în stand-by, și premiul de excelență în IT la JA European Company of the Year 2016 (secțiunea elevi), pentru dezvoltarea unor ochelari inteligenți care ajută nevăzătorii sau persoanele cu deficiență mare de vedere să se integreze mai ușor în mediul înconjurător.

Aspire Incubator

Incubator (pre-accelerator, https://start-up.ro/aspire-incubator-oportunitate-pentru-tinerii-care-vor-sa-dezvolte-un-business/) al organizației Inspire Academy (https://www.aspireacademy.ro/), care se desfășoară pe o perioadă de șase luni și este deschis doar comunității Aspire (movers). Comunitatea Aspire este definită de valori precum “Strive to go back to the community” care înseamnă să aducă schimbare pozitivă în comunitatea prin implicarea în proiecte sociale sau dezvoltarea de afaceri sustenabile. Comunitatea Aspire se definește ca o comunitate cu angajament comun pentru excelență și impact social” „Aspire Community is a shared commitment to excellence and societal impact”.

Servicii/oportunități: Program de șase luni care oferă educație antreprenorială (două perioade de training și două evenimente mari de tip bootcamp), conectare cu investitori, acceptare în comunitatea Aspire, de 800 membri din 40 țări care oferă coaching și resurse pentru antreprenoriat (printre mentori sunt profesori de la Harvard și Stanford). Programul se încheie cu un pitch day.

Inițiatori/finanțatori/organizatori: Aspire Academy.

Perioada: 2017- prezent.

Impact: 1000 alumni, 2500 aplicanți, 70 speakeri de 51 naționalități.

5.2.2. Programe care oferă sprijin pentru creşterea afacerilor sociale deja existente sau acceleratoare de afaceri

Principalele servicii și oportunități oferite în această categorie sunt:

- soluții de finanțare pentru dezvoltare de idei de business sau de produse (acces la finanțări europene, premii, burse, pitch către investitori Business Angels);
- conexiune industrială pentru implementare, precum și laboratoare comunitare pentru prototipuri;
- servicii de marketing, SEO, sales și filmare de clipuri pentru crowdfunding;
- coaching/mentorat individual;
- consiliere și expertiză tehnică de la egal la egal;
- evaluarea modelului de afacere, a echipei, audit financiar;
- interacțiune cu mentori internaționali, networking cu startup-uri internaționale;
- analize de piață din țările vizate pentru scalare și contacte specializate;
- planificare efectivă (plan de intrare pe piață, studiu fezabilitate, previziuni financiare);
- interacțiune cu investitori și antreprenori internaționali pentru dezvoltarea proiectelor;
- pregătire și lansare pe piață a business-urilor;
- educație/instruire antreprenorială.

Incubator pentru companii de nutriție și băuturi sănătoase

https://start-up.ro/incubator-pentru-companii-de-nutritie-si-bauturi-sanatoase/

Acest incubator este destinat să susțină creşterea şi dezvoltarea brandurilor din sectorul alimentar şi al băuturilor dedicate nutriției şi unui stil de viață echilibrat. (www.nutritiongreenhouse.com)

Servicii/oportunități: 1) Identificarea de opt (8) branduri inovatoare din sfera nutrițională: Consiliere din partea unor experți PepsiCo; 2) burse în valoare de 25.000 euro pentru fiecare companie și posibilitatea de a participa la diverse evenimente timp de șase luni. La sfârșitul programului, compania câștigătoare este premiată cu 100.000 euro, având posibilitatea de a-și continua expansiunea.

Inițiatori/finanțatori: PepsiCo.

Perioada: 2017.

ICAR (Inovație și Cercetare Aplicată în România)

https://www.facebook.com/ICARzaibatsu/

ICAR reprezintă un incubator pentru inventatori, este o rețea de inventatori descentralizată, care oferă soluții de finanțare, consiliere și expertiză tehnică de la egal la egal, conexiune industrială pentru implementare și laboratoare comunitare pentru prototipuri.

Servicii/oportunități: 1) soluții de finanțare, consiliere și expertiză tehnică de la egal la egal, adică echipele au ocazia să învețe unele de la altele, conexiune industrială pentru implementare, precum și laboratoare comunitare pentru prototipuri; 2) oferă servicii de marketing, SEO, sales și filmare de clipuri pentru crowdfunding (finalist Future Makers).

Perioada: 2017.

Commons Accel

Commons Accel este un accelerator de idei de business sustenabile în domeniile educație și inovație, orașe și comunități sustenabile, business responsabil și tehnologie medicală. La fiecare ediție sunt prevăzute două luni și jumătate pentru selecție participanți, două luni pentru training și 12 luni pentru sprijin post finalizare program. https://commonsaccel.ro/

Servicii/oportunități: coaching unu la unu, mentori dedicați, acces la experți din diverse industrii, comercializare, internaționalizare și sprijin pentru scalare, 75 ore de training intens și workshop, oportunități de finanțare, oportunitate de a face pitch la reprezentanți Business Angels.

Perioada: 2019 – prezent.

Impact: 15 alumni (https://commonsaccel.ro/alumni) 4 investiții, 2 finanțări europene, patru premii.

Program "Impact Hub Scaling"

Proiectul a vizat înființarea sau sprijinirea a opt hub-uri din Europa care să ajute 100 de antreprenori sociali să scaleze și să își crească impactul social. https://scaling.impacthub.net/about/

Servicii/oportunități: evaluarea modelului de afacere, a echipei și un audit financiar; interacțiune cu mentori internaționali; analize de piață din țările vizate pentru scalare și contacte specializate; planificare efectivă (plan de intrare pe piață, studiu fezabilitate, previziuni financiare).

Inițiatori/finanțatori: Impact Hub-uri din București, Amsterdam, Atena, London King' Cross, Madrid, Stockholm și Viena.

Perioada: 2015.

Program "Impact Startup Factory"

Accelerator cu scopul de a identifica și sprijini idei de afaceri ale căror produse, servicii sau tehnologii aduc beneficii pentru planetă și comunități. https://www.impacthub.ro/programe-startup/

Servicii/oportunități oferite: Programul a oferit sesiuni de mentorship, testare și validare a business-urilor pe piață și prezentarea proiectelor în fața unui juriu alcătuit din membri ai echipei de mentori, fellowship pentru șase echipe, care include o vizită de două zile la Zurich pentru a interacționa cu investitori și antreprenori internaționali pentru dezvoltarea proiectelor, un program intensiv de 4 luni de pregătire și lansare pe piață a business-urilor.

Inițiatori/finanțatori: Impact Startup Factory este un program realizat în cadrul proiectului Social Impact Incubator, fiind co-finanțat printr-un grant din partea Elveției prin intermediul Contribuției Elveției pentru Uniunea Europeană extinsă în valoare de 73,116.72 CHF, dintre care 8.178,28 CHF reprezintă contribuția proprie a organizatorilor Impact Hub și Impact Hub Zurich. https://www.startupcafe.ro/stiri-idei-21617282-8-startup-uri-finalistele-programului-impact-startup-factory.htm

Perioada: 2016.

Impact: opt afaceri sustenabile din România din diferite domenii de activitate sunt finalistele programului de accelerare Impact Startup Factory.

Program „Innovators for children”

Este un program de accelerare a start-up-urilor tech care aduc un impact pozitiv în sănătatea și wellbeing ul copiilor și al adolescenților, prin inovare scalară. https://innovatorsforchildren.org/

Servicii/oportunități oferite: Workshop-uri specifice, sesiuni de feedback susținute de mentori, webinarii, conferința de networking, premii în valoare de 100 000 euro în total, mentorat, training și acces la comunitatea Impact Hub pentru câștigători.

Inițiatori/finanțatori: Impact Hub București. Fundația Botnar, Impact Hub Basel.

Perioada: 2019 – prezent.

Impact: La ediția din 2019: 120 aplicații, 12 participanți care au avut parte de workshop-uri, patru câștigători care au fost finanțați cu 100 000 euro în total.

European Social Innovation Challenge

Este o competiție europeană care își propune să vină cu soluții la problemele care afectează societatea.
https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/social/competition_en
https://eusic.challenges.org/

Servicii/oportunități: mentorat pentru dezvoltarea ideilor de afaceri pentru 30 de afaceri care intră în semifinală europeană; 10 finaliști, la nivel european primesc un premiu de 50.000 euro fiecare și un premiu de impact adițional de 50.000 euro pentru afacerea care a avut cele mai bune rezultate, după un an de activitate. Aplicanții plătesc 399 euro pentru a fi primiți în accelerator.

Perioada: 2013 – prezent.

Impact: șapte ediții ale programului.

5.3. Tipuri de afaceri sociale incubate

Tipul afacerilor incubate depinde foarte mult de finanțatorul acestora. Afacerile sociale susținute prin fondurile europene, indiferent că sunt în mediul urban sau rural, trebuie să vizeze și incluziunea socială a persoanelor din grupurile vulnerabile. Având în vedere că finanțarea vizează în special incluziunea socială a grupurilor vulnerabile și creșterea gradului de ocupare al acestor persoane, afacerile sociale

sunt considerate un instrument de incluziune socio-profesională. Astfel procesul de incubare trebuie să includă și consultanță privind angajarea persoanelor din grupurile vulnerabile (tineri NEETs, persoane rome, persoane cu dizabilități, șomeri de lungă durată etc). Serviciile oferite au cuprins: formarea în domeniul antreprenoriatului social, mentorat, consiliere, acompaniere în implementarea planului de afaceri. Numărul de afaceri incubate prin POCU până în 2022 va fi de 2000. Fiecare entitate care va face incubarea afacerilor sociale, poate oferi și servicii de peer support sau platformă de comunicare prin care antreprenorii sociali să poată comunica și să învețe din alte experiențe.

În cazul finanțărilor oferite de către finanțatorilor privați, numărul acestora este mai redus, și din cauza fondurilor mult mai reduse disponibile. Mulți dintre finanțatorii privați au cuprinsă această activitate în activitățile de responsabilitate socială corporativă, ceea ce face ca fondurile disponibile să fie mai reduse. Serviciile oferite sunt însă mult mai multe și includ: servicii de marketing, SEO, sales și filmare de clipuri pentru crowdfunding, coaching/mentorat individual, consiliere și expertiză tehnică de la egal la egal, evaluarea modelului de afacere, a echipei, audit financiar; interacțiune cu mentori internaționali, networking cu start up-uri internaționale; analize de piață din țările vizate pentru scalare și contacte specializate; planificare efectivă (plan de intrare pe piață, studiu fezabilitate, previziuni financiare); interacțiune cu investitori și antreprenori internaționali pentru dezvoltarea proiectelor; pregătire și lansare pe piață a business-urilor; educație/instruire antreprenorială.

Dintre incubatoarele de afaceri prezentate, ICAR, Incubator pentru companii de nutriție și băuturi sănătoase și Commons Accel au un grup țintă definit, la fel și un model al afacerilor pe care le sprijină. Acest model de afacere are legătură cu domeniile de activitate ale afacerilor sprijinite, însă au un punct comun: fiecare dintre aceste 3 incubatoare punctează intervenția în comunitate. Un model exact al afacerii sprijinite nu poate fi conturat, însă având în vedere natura intervenției, se poate afirma că sunt finanțate afaceri aflate la început de drum, care caută să se dezvolte atât din punct de vedere al finanțărilor, cât mai ales al dezvoltării gamei de produse, bunuri și/sau servicii comercializate.

5.4. Acoperire geografică

La momentul cercetării nu au fost identificate incubatoare sau acceleratoare de afaceri care să acționeze doar local, sau doar regional. Toate incubatoarele prezentate își desfășoară activitatea la nivel național, în sensul că afacerile selectate nu sunt evaluate în funcție de regiune, ci în funcție de planurile de afaceri.

5.5. Resurse implicate

Resursele implicate în sprijinirea antreprenorilor sociali pornesc de la 10.000 de euro (programul Fabricat în Țara lui Andrei- OMV Petrom) și ajung până la 100.000 de euro (Programul Operațional Capital Uman- Ministerul Fondurilor Europene). Alături de resursele financiare, fiecare finanțator implică resursa umană proprie atat în partea de descriere a intervenției, cât și în cea de evaluare.

5.6. Nevoi ale întreprinderilor sociale neacoperite de modelele existente de incubare

Cercetarea calitativă realizată a evidențiat două nevoi care nu sunt acoperite de procedurile și procesele de incubare, așa cum acestea sunt implementate: conexiunea cu autoritățile publice și spațiile echipate și dotate corespunzător pentru dezvoltarea unei afaceri.

Conexiunea cu autoritățile publice este dificil de realizat în condițiile unei înțelegeri limitate a conceptului de afacere socială în cadrul instituțiilor publice. În acest context, marea majoritatea a instituțiilor publice tratează afacerile sociale ca unele normale. În cazul afacerilor existente, conexiunea cu autoritățile publice nu este realizată deoarece la demararea activității de incubare antreprenorul are deja înființată afacerea, cel puțin din punct de vedere juridic: este încris la Registrul Comerțului, are un statut, afacerea are un cod CAEN principal și coduri CAEN secundare, există un cont pentru persoana juridică înființată și capitalul social este subscris și vărsat.

Spațiile puse la dispoziție, cel puțin în cazul ImpactHub sunt contra cost, sub forma unei chirii lunare modice pentru un birou și acces la internet, restul echipamentelor fiind aduse de antreprenor (laptop/desktop, imprimantă, etc). Incubatorul participă cu partea de mentorat, coaching, idei de dezvoltare, strategii de marketing, comunicare sau promovare, și networking. Din acest punct de vedere, se poate afirma că incubarea presupune un model bazat pe coaching, mentorat și networking, adică o susținere pe partea de dezvoltare a competențelor și cunoștințelor, în dauna unui mentorat bazat pe dezvoltarea bazei materiale a afacerii nou înființate.

5.7. Provocări şi lecţii învăţate pentru incubarea afacerilor sociale

În ce privește platformele de crowdfunding, este necesară o mai bună înțelegere și reglementare a activității acestora. Cu excepția finanțărilor prin donații, celelalte tipuri de activități de crowdfunding – finanțarea cu recompensă și finanțarea cu acțiuni - sunt foarte puțin reglementate. Dezvoltarea domeniului presupune și o înțelegere a modului de funcționare a acestuia. Astfel, este nevoie de o analiză a reglementărilor existente și o îmbunătățire a acestora.

Lecțiile învățate de organizațiile care fac incubare pentru afacerile sociale în România sunt diverse și depind foarte mult de cerințele finanțatorilor, mai ales în cazul celor publici. În același timp este o provocare și asigurarea finanțării adecvate pentru incubarea afacerilor sociale. Atât în cazul fondurilor publice, cât și a celor private, componenta dedicată serviciilor de incubare este redusă ca pondere în totalul bugetului.

În cazul proiectelor finanțate prin POCU, este necesară:

- extinderea tipurilor de activități de incubare eligibile oferite întreprinderilor sociale;
- flexibilitate mai mare în serviciile de incubare oferite întreprinderilor sociale astfel încât acestea să poată fi personalizate în funcție de specificul fiecărei entități;
- gamă mai largă de servicii de suport oferite întreprinderilor sociale post-înființare – inclusiv acompaniere, sprijin în implementarea strategiei de promovare/ vânzări, în selectarea și gestionarea resursei umane (mai ales a celei din grupurile vulnerabile);
- o dezvoltarea a serviciilor de suport pentru recrutarea și menținerea persoanelor vulnerabile în cadrul întreprinderilor sociale – condiția referitoare la angajarea persoanelor din grupurile vulnerabile este destul de dificil de realizat deoarece este nevoie de locuri de muncă adaptate în cazul persoanelor cu dizabilități, este nevoie de locuri de muncă care să nu implice un nivel ridicat de competențe dacă sunt angajate persoane cu un nivel redus de educație etc. Lipsesc servicii de consultanță pentru menținerea și motivarea persoanelor din grupurile vulnerabile în cadrul întreprinderilor sociale.

După încheierea perioadei de finanțare, ar trebui dezvoltate serviciile ANOFM și AJOFM dedicate întreprinderilor sociale pentru a asigura sustenabilitatea acestora și a permite dezvoltarea produselor/ serviciilor oferite.

Pentru celelalte tipuri de finanțări un aspect important de dezvoltat vizează impactul social al afacerii sociale. De cele mai multe ori, acestea sunt privite fie ca organizații caritabile care nu ar trebui să aibă profit, fie ca întreprinderi economice care trebuie să vizeze profitul în principal și să dezvolte componenta socială ca una secundară. Este nevoie astfel de mai multă informare în domeniu pentru finanțatorii privați.

În cadrul programelor de incubare și accelerare sunt insuficient dezvoltate sau lipsesc servicii de tipul: acces la împrumuturi bancare, programe de garanții, fonduri de împrumut, sprijin pentru drepturile de proprietate intelectuală și ajutor cu „business etiquette”, sprijin pentru respectarea reglementărilor în vigoare.

6. Concluzii și recomandări

Afacerile sociale pentru a se dezvolta au nevoie de finanțare adecvată atât în faza de înființare, cât și în cea post - înființare, dar și programe de incubare și accelerare care să le crească capacitatea de furnizare de produse și/ sau servicii, să le eficientizeze activitatea și să le ofere suport în implementarea obiectivelor sociale. Chiar dacă în ultimii ani, în România s-au făcut progrese în ce privește reglementarea activității întreprinderilor sociale, totuși legislația conexă (facilități fiscale, achiziții cu contracte rezervate etc.) care să ajute la creșterea capacității sectorului este încă insuficient dezvoltată sau implementată. În același timp, inițiativele publice de dezvoltarea a sectorului sunt centrate foarte mult pe dezvoltarea de întreprinderi sociale ca instrumente de incluziune pe piața muncii a persoanelor din grupurile dezavantajate și de creștere a ocupării.

Programele de incubatoare și accelerare existente în România oferă o serie de servicii cuprinse în definițiile acestor tipuri de organizații: instruire și ajutor pentru elemente de bază în antreprenoriat, oportunități de networking (mai ales la nivel local/național), asistență de marketing și cercetare, sprijin pentru administrarea financiară a afacerii, dezvoltarea abilități de prezentare și participare la licitații/ competiții, acces la resurse, identificarea de parteneri strategici, business angel și investitori, acces la mentori, asistentă pentru comercializare. Aceste servicii sunt însă în stadii diferite de dezvoltare și furnizare către antreprenori și sunt foarte puțin adaptate pentru antreprenorii sociali. Cele mai des întâlnite tipuri de servicii și oportunități oferite sunt: consiliere și mentoring, instruire pe tematica de bază în antreprenoriat, networking, finanțare pentru dezvoltarea afacerilor din fonduri europene sau private (de tip burse, premii). Serviciile dezvoltate într-o măsură mai mică sunt: atelierele de învățare 360°, generare de idei de business, conectare internațională cu specialiști/antreprenori/investitori, pilotare idei de afaceri.

Dintre serviciile programelor de incubare și accelerare lipsesc cele de tipul: acces la împrumuturi bancare, programe de garanții, fonduri de împrumut, sprijin pentru drepturile de proprietate intelectuală, suport pentru crearea unei culturi organizaționale și a unor reguli de lucru în interiorul și exteriorul întreprinderii sociale, sprijin pentru respectarea reglementărilor în vigoare. De asemenea serviciile care vizează etica în afaceri, și în special în cele sociale, nu sunt suficient dezvoltate.

Spațiile fizice dedicate incubatoarelor sau acceleratoarelor sociale sunt extrem de puține, majoritatea activităților oferite au loc în cadrul unor competiții/ediții ale unor programe fără însă a fi o formă permanentă prin care acestea să fie furnizate. Având în vedere definiția incubatorului social furnizată de workshopul ”Best Practices in Incubator Infrastructure and Innovation Support” derulat în Helsinki, în 1998, care stipulează că ”*incubatorul de afaceri este un loc unde sunt concentrate pe un spaţiu limitat firmele nou create. Obiectivul său este de a spori şansele de dezvoltare şi rata de supravieţuire a acestor*

firme prin asigurarea unei clădiri modulare ce are în dotare utilităţile necesare (telefon, fax, calculatoare) şi unde se oferă sprijin managerial şi servicii de asistenţă. Principalul scop este dezvoltarea locală şi crearea de locuri de muncă", putem spune că incubatoarele de afaceri sociale din România se află într-un stadiu incipient de dezvoltare. Se observă o orientare a incubatoarelor care oferă și spații de derulare a activității antreprenorilor către industriile creative, însă există domenii precum agricultura și serviciile conexe care sunt evitate din cauza riscurilor sau a lipsei specialiștilor, fapt care determină o segmentare a potențialilor antreprenori. Serviciile care presupun punerea la dispoziție a unei locații pentru derularea activității oferite de incubatoarele de afaceri sunt contra cost, în sensul că viitorul antreprenor suportă din fonduri proprii o chirie în care sunt incluse biroul și accesul la internet, însă echipamentele necesare (imprimantă, laptop, fax) nu sunt furnizate de incubator/accelerator, fapt care constituie un dezavantaj din perspectivă financiară.

În același timp, lipsesc serviciile de suport pentru afaceri sociale oferite de către instituțiile publice din cauza unei înțelegeri limitate a domeniului și a importanței acestuia. Este necesară o îmbunătățirea a capacității instituțiilor publice (în special a Agențiilor Județene de Ocupare a Forței de Muncă) de a oferi informații despre și pentru întreprinderile sociale, de a le oferi suport atât pentru înființare, cât mai ales pentru dezvoltarea produselor și serviciilor lor, de a crea un spațiu pentru schimbul de idei (rețele de suport), etc.

Entitățile care administrează granturi din fonduri europene pentru întreprinderi sociale oferă serviciile specificate în ghidurile de finanțare care sunt foarte limitate cantitativ și calitativ. Fiecare incubator sau accelerator de afaceri oferă, *lato sensu,* aceleași servicii, însă nu sunt precizați indicatori de performanță pentru acestea și nu există servicii specifice pentru afacerile sociale. Structurile de economie socială înființate prin POCU nu beneficiază în totalitate de incubare, în sensul că potențialii antreprenori beneficiază de cursuri de calificare și de finanțare în urma unui concurs de planuri de afaceri. Ulterior selectării pentru finanțare a planurilor de afaceri legislația interzice orice formă de mentorat, coaching sau sprijin pentru dezvoltarea afacerii, fiind permise doar activitățile de monitorizare a structurilor de economie socială. Noțiunea de "servicii de asistență" este limitată la suport pentru înființarea persoanei juridice și în cursuri de formare pentru antreprenor, la care se adaugă oportunitatea de acces la rețele de sprijin. Ceea ce se monitorizează limitat este sprijinul efectiv în dezvoltarea unei afaceri, dacă antreprenorul a reușit să fructifice contactele potențiale puse la dispoziție de incubator sau dacă a realizat parteneriate cu membri ai rețelei de sprijin.

Conform datelor cercetării, nevoile la demararea afacerii și de la procesului de incubare sunt cele care țin de noțiuni legate de vânzări, contabilitate primară și identificarea consumatorului. În momentul în care afacerea se dezvoltă și este sustenabilă apare necesitatea unui consultant în management, se cristalizează viziunea și obiectivele pe termen mediu și lung, însă la început nevoile sunt legate de modalități de intrare pe piață, producție și comercializare a bunurilor, produselor sau serviciilor.

Dacă incubatoarele de afaceri sociale putem spune că sunt într-un stadiu incipient de dezvoltare, nu același lucru îl putem afirma despre acceleratoarele de afaceri sociale care sunt aproape inexistente în România. Astfel de structuri care să sprijine afacerile sociale să se dezvolte și să introducă pe piață noi produse și servicii și modele de afaceri inovatoare nu au fost dezvoltate încă la nivel național. Există o serie de astfel de servicii oferite de ImpactHub pentru IMM-uri dar fără a fi personalizate pentru afaceri sociale. Servicii oferite de acceleratoare de tipul studiilor de piață, prototipare, validare, testare în condiții de piață reale și replicare a pieței nu sunt disponibile încă pentru afacerile sociale românești.

Lipsa unor surse de finanțare permanente/ continue dedicate afacerilor sociale, fac ca serviciile de incubare pentru acestea să nu fie suficient dezvoltate. Fondurile europene dedicate înființării de întreprinderi sociale sunt acordate pentru perioade 3-4 ani, urmate apoi de minim 2-3 ani în care lipsesc. În plus nivelul de birocrație este ridicat și nu oferă o flexibilitate foarte ridicată administratorilor de grant referitor la serviciile de suport care pot fi oferite pentru demararea afacerii sociale și susținerea acestora după înființare. Este necesar poată fi acordată o gamă mai largă de servicii de incubare pentru afacerile sociale atât înainte de înființarea lor, cât și după.

În România programul EaSI care ar permite finanțarea afacerilor sociale de către bănci sau instituțiile financiare ne-bancare nu a fost accesat de către acestea deoarece nu înțeleg specificul acestor entități și consideră că nu sunt viabile economic. Este realizată o aplicație pentru crearea unei instituții financiare nebancare dedicată structurilor de economie socială care să acorde împrumuturi acestora pentru a-și dezvolta afacerile. Este un mare pas înainte pentru dezvoltarea sectorului.

Finanțarea prin crowdfunding este la un nivel foarte redus în România din cauza dezvoltării insuficiente a mecanismelor specifice, în special finanțarea cu recompensă și cu acțiuni. Această dezvoltare a mecanismelor de crowdfunding nu se poate realiza în contextul unei înțelegere limitate și a reglementării neclare a activității acestora. Cu excepția finanțărilor prin donații, celelalte tipuri de activități de crowdfunding – finanțarea cu recompensă și finanțarea cu acțiuni - sunt foarte puțin reglementate. Dezvoltarea domeniului presupune și o înțelegere a modului de funcționare a acestuia. Astfel, este nevoie de o analiză a reglementărilor existente și o îmbunătățire a acestora.

Referințe

- Barna, C. (2014), *Atlasul Economiei sociale*, București: FDSC.
- European Commission (2019). *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Romania*. Authors: Mihaela Lambru and Claudia Petrescu. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?advSearchKey=%20socnteco&mode=advancedSubmit&catId=22&doc_submit=&policyArea=0&policyAreaSub=0&%20country=0&year=0
- European Commission (2002) *Benchmarking of business incubators*, Centre for Strategy and Evaluation Services, for the European Commission's Enterprise DG. We would like to thank the Commission, Available at: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5f01aafc-ef62-457d-9316-c85e7fc2509e
- European Commission (2020) *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report*. Authors: Carlo Borzaga, Giulia Galera, Barbara Franchini, Stefania Chiomento, Rocío Nogales and Chiara Carini. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at https://europa.eu/!Qq64ny
- Fundația pentru dezvoltarea societății civile (FDSC) (2017). *România 2017. Sectorul neguvernamental – profil, tendințe, provocări*. București: FDSC.
- Petrescu, Claudia. (2019). *Achiziții rezervate: provocări, tendințe, oportunități*, București: CLNR. https://www.clnr.ro/raport-achizitii-rezervate-provocari-tendinte-oportunitati/

Resurse web:

- https://donatie.ro/continut/despre-platforma
- https://galantom.ro/
- http://futuremakers.ro/
- http://www.cicia.nt.ro/?page=1
- https://ashoka-cee.org/romania/wp-content/uploads/sites/8/2018/03/Exploratory-for-Website.pdf
- https://ashoka-cee.org/visionary-program/
- https://changeneers.ro/competitie/
- https://commonsaccel.ro/
- https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/social/competition_en
- https://euromentor.eu/ro/wp-content/uploads/2018/11/mynnova-policy-guidelines-ro.pdf
- https://eusic.challenges.org/
- https://innovatorsforchildren.org/
- https://scaling.impacthub.net/about/
- https://sites.google.com/view/e-startup

- https://start-up.ro/aspire-incubator-oportunitate-pentru-tinerii-care-vor-sa-dezvolte-un-business/
- https://start-up.ro/incubator-pentru-companii-de-nutritie-si-bauturi-sanatoase/
- https://www.ashoka.org/en-ro/program/impact-academy
- https://www.bcr.ro/ro/business/acceleratorul-de-business-innovx
- https://www.facebook.com/ICARzaibatsu/
- https://www.impacthub.ro/programe-startup/
- https://www.jaromania.org/competitii/ja-company-of-the-year-2020
- https://www.nesst.org/romania
- https://www.startarium.ro/
- https://www.taraluiandrei.ro/fabricat-in-tla
- National Rural Development Programme – https://www.pndr.ro/pndr-2014-2020.html
- https://seedblink.com/
- https://www.sprijina.ro/categorii/toate
- The Human Capital Operational Programme 2014-2020 - https://mfe.gov.ro/programe/autoritati-de-management/am-pocu/

Politici publice:

- OG 26/2000 a asociațiilor și fundațiilor, Disponibilă la: http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/Assistenta-sociala-2018/OG_26_2000_la_18-01-2018.pdf. (Accesată la 6 Aprilie 2020).
- OG 60/2017 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap. Disponibilă la: http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/OUG60-2017.pdf. (Accesată la 20 Aprilie 2020).
- Legea 1/2005 a organizării și funcționării cooperației. Disponibilă la: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/59553 (Accesată la 20 Aprilie 2020).
- Legea 122/1996 privind regimul juridic al caselor de ajutor reciproc ale salariaţilor şi al uniunilor acestora. Disponibilă la: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/104945 (Accesată la 20 Aprilie 2020).
- Legea 219/2015 a economiei sociale. Disponibilă la: http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMJS/Legislatie/Munca/2017-03-03-Legea_nr._219_din_2015_economia_sociala.pdf (Accesată la 20 Martie 2020).
- Legea 227/2015 Codul Fiscal. Disponibilă la: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/171282 (Accesată la 20 Aprilie 2020).
- Legea 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură. Disponibilă la: http://www.ies.org.ro/library/files/lege_nr._36_1991_privind_societatile_agricole.pdf (Accesată la 20 Aprilie 2020).

- Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap. Disponibilă la: http://anpd.gov.ro/web/lege-nr-448-din-6-decembrie-2006-republicata-privind-protectia-si-promovarea-drepturilor-persoanelor-cu-handicap/ (Accesată la 20 Martie 2020).
- Legea 540/2002 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor. Disponibilă la: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/38694 (Accesată la 20 Aprilie 2020).
- Legea 98/2016 privind achizițiile publice. Disponibilă la: http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/05/L98_2016.pdf (Accesată la 26 Mai 2020).

Anexa 1. Metodologie

Studiul Modelele de incubare a afacerilor sociale în România urmărește analiza mecanismelor și serviciilor de incubare și accelerare a afacerilor sociale pornind de la nevoile acestora de dezvoltare și de la principalele provocări cu care se confruntă.

Obiectivele studiului vizează:

- identificarea modelelor de incubare pentru antreprenori sociali și întreprinderi sociale;
- identificarea serviciilor oferite de organizațiile care derulează activități de incubare și accelerate pentru antreprenori sociali și întreprinderi sociale;
- analiza nevoilor antreprenorilor sociali/ întreprinderilor sociale.

Dimensiuni de cercetare:

- afacerile sociale la nivel național – tipologie, cadrul de politică publică;
- provocări pentru afacerile sociale/ antreprenorii sociali;
- fonduri pentru antreprenorii sociali (oportunități, finanțare pentru înființarea de întreprinderi sociale/ dezvoltarea de afaceri sociale, finanțare prin crowdfunding);
- incubarea afacerilor sociale;
- centre de incubare și accelerare pentru afaceri sociale;
- recomandări pentru dezvoltarea incubatoarelor și acceleratoarelor de servicii sociale.

Metode de cercetare

Analiză secundară de date – informațiile au fost colectate din diverse rapoarte naționale, articole, studii, statistici, site-uri ale instituțiilor publice și private. Informațiile colectate au vizat:

- definirea antreprenoriatului social și a întreprinderii sociale;
- date privind antreprenoriatul social;

- tipuri de întreprinderi sociale;
- fonduri disponibile pentru antreprenorii sociali/ întreprinderile sociale;
- programe de suport pentru antreprenori sociali/ întreprinderi sociale;
- oportunități de incubare pentru antreprenori sociali/ întreprinderi sociale;
- oportunități de crowdfunding antreprenori sociali/ întreprinderi sociale.

Analiza de politică publică:

- cadrul de politică publică - legea 219/2015 a economiei sociale, Legea 98/ 2016 a achizițiilor publice, Codul fiscal, legea nr. 32/1994 privind donațiile;
- programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020 și alte programe publice de support (Start-up nation, Programul Operațional Competitivitate etc);
- instituții dedicate antreprenorilor sociali/ întreprinderilor sociale/ afacerilor sociale;
- facilități fiscale oferite antreprenorilor sociali/ întreprinderilor sociale/ afacerilor sociale.

Interviuri în profunzime cu antreprenori sociali/ întreprinderi sociale/ afaceri sociale

- 16 interviuri.

Scop: identificarea provocărilor cu care se confruntă antreprenorii sociali, nevoile acestora de incubare în diverse etape de dezvoltare a afacerii

Studii de caz cu incubatoare de afaceri:

- 4 studii de caz.

SOCIAL
entrepreneurship
in local
communities